

Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija

Ziņojums par horizontālās prioritātes „Ilgspējīga attīstība” īstenošanu Eiropas Savienības fondu līdzfinansēto pasākumu un aktivitāšu ietvaros

2007.-2013.

Satura rādītājs

SAĪSINĀJUMI.....	3
IEVADS	4
1. AKTIVITĀŠU/APAKŠAKTIVITĀŠU IETEKME UZ HORIZONTĀLO PRIORITĀTI „ILGTSPĒJĪGA ATTĪSTĪBA”	5
2. HORIZONTĀLĀS PRIORITĀTES „ILGTSPĒJĪGA ATTĪSTĪBA” RĀDĪTĀJI.....	8
2.1. Piesārņojošo vielu emisijas gaisā	8
2.2. Ūdeņu apsaimniekošana	12
2.2.1. Piesārņojošo vielu emisijas ūdenī.....	12
2.2.2. Ūdensobjektu kvalitāte	16
2.3. Atjaunojamo energoresursu izmantošana, siltumnīcefekta gāzu emisijas.....	18
2.3.1. Atjaunojamo energoresursu izmantošana.....	19
2.3.2. SEG emisijas	20
2.4. Atkritumu apsaimniekošana	24
2.5. Dabas resursu izmantošana.....	28
2.5.1. Pazemes ūdens ņemšanas apjoms.....	28
2.5.2. Sanēto, rekultivēto piesārņoto teritoriju platība	30
2.5.3. Darbības programmu ietekmes uz bioloģisko daudzveidību izvērtējums	31
3. PĀRSKATS PAR LABĀS PRAKSES PIEMĒRIEM SAISTĪBĀ AR HORIZONTĀLĀS PRIORITĀTES „ILGTSPĒJĪGA ATTĪSTĪBA” IEVIEŠANU	33
3.1. Labās prakses piemēri Ekonomikas ministrijas pārziņā esošajās aktivitātēs	33
3.2. Labās prakses piemēri Izglītības un zinātnes ministrijas pārziņā esošajās aktivitātēs	33
3.3. Labās prakses piemēri Satiksmes ministrijas pārziņā esošajās aktivitātēs	34
3.4. Labās prakses piemēri Veselības ministrijas pārziņā esošajās aktivitātēs.....	34
3.5. Labās prakses piemēri Vides aizsardzības un reģionālās ministrijas pārziņā esošajās aktivitātēs.....	34
4. VEIKTIE PASĀKUMI HORIZONTĀLĀ PRINCIPA „ILGTSPĒJĪGA ATTĪSTĪBA” IEVIEŠANAS UN UZRAUDZĪBAS NODROŠINĀŠANĀ	36
KOPSAVILKUMS	37
PIELIKUMS	42

Saīsinājumi

AER	atjaunojamie energoresursi
ANO	Apvienoto nāciju organizācija
BSP ₅	bioķīmiskais skābekļa patēriņš
CE	cilvēku ekvivalents ¹
CO	oglekļa monoksīds
CO ₂	oglekļa dioksīds
CSP	Centrālā statistikas pārvalde
DP	darbības programma
1 DP	darbības programma „Cilvēkresursi un nodarbinātība”
2 DP	darbības programma „Uzņēmējdarbība un inovācijas”
3 DP	darbības programma „Infrastruktūra un nodarbinātība”
EJZF	Eiropas Jūrlietu un zivsaimniecības fonds
ELFLA	Eiropas Lauksaimniecības fonds lauku attīstībai
ES	Eiropas Savienība
Gg	giga grami
Gg CO ₂ ekvivalenta gadā	giga grami oglekļa dioksīda ekvivalenta
HP IA	horizontālā prioritāte/horizontālais princips „Ilgtspējīga attīstība”
ISPA	ES Strukturālās politikas pirmsiestāšanās finanšu instruments
ĪADT	īpaši aizsargājamā dabas teritorija
LHEI	Latvijas Hidroekoloģijas institūts
LVĢMC	Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centrs
MK	Ministru kabinets
NAI	notekūdeņu attīrīšanas iekārta
N _{kop}	kopējais slāpekļis
NO _x	slāpekļa oksīdi
P _{kop}	kopējais fosfors
SA	sadzīves atkritumi
SAM	specifiskais atbalsta mērķis
SEG	siltumnīcefekta gāzes
SIA	sabiedrība ar ierobežotu atbildību
SO ₂	sēra dioksīds
UBA	upju baseina apgabals
ŪO	ūdensobjekts
VARAM	Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija
VI	vadošā iestāde
VIS	Vienotā informācijas sistēma
VSID	Valsts stratēģiskais ietvardokuments

¹ CE – cilvēku ekvivalents – organisko vielu piesārņojuma daudzums notekūdeņos, kas ir ekvivalents vidējam viena cilvēka radītajam piesārņojumam diennaktī un kura viena vienība atbilst bioķīmiskajam skābekļa patēriņam 60 g O₂ dienā.

Ievads

2007. gada 10. jūlijā MK noteikumi Nr. 483 “Eiropas Savienības fondu ieviešanas uzraudzības un izvērtēšanas kārtība”, kas regulēja ES fondu ieviešanas uzraudzības kārtību un informācijas apjomu, neparedzēja kvantificēt ieguldījumus HP IA ieviešanā, VIS nebija paredzēta HP IA rādītāju ievadīšana, arī projektu iesniegumu veidlapās paredzētais apraksts par HP IA ieviešanu nebija kvantificējams. Faktiski, 2007. gadā, kad tika uzsākta 2007.–2013. gada plānošanas perioda ieviešana, atbildīgajām iestādēm un projektu iesniedzējiem (finansējuma saņēmējiem) nebija pienākums definēt kvantitatīvus rādītājus, ko turpmāk varētu izmantot, lai analizētu HP IA ieviešanas progresu. MK noteikumi Nr. 1238 „Eiropas Savienības fondu ieviešanas uzraudzības un izvērtēšanas kārtība” (turpmāk – MK noteikumi Nr.1238), kas tika apstiprināti tikai 2009. gada 27. oktobrī, jau paredzēja finansējuma saņēmējiem sniegt datus par HP IA ieviešanu. Bet, tā kā VIS nebija iespējams paplašināt, iekļaujot VARAM izvirzītos HP IA rādītājus no projektu līmeņa, atbildīgajām/sadarbības iestādēm vajadzēja veidot savas datu uzkrāšanas sistēmas. Tie finansējuma saņēmēji, ar kuriem līgumi par projektu īstenošanu tika noslēgti pirms MK noteikumu Nr.1238 stāšanās spēkā, turpināja ieviest projektus un sniegt pārskatus atbilstoši noslēgtajiem līgumiem, neiekļaujot informāciju par HP IA īstenošanu. Turklāt paredzot ikgadējā pārskata sagatavošanu par HP ieviešanu saskaņā ar MK noteikumiem Nr.1238, netika ņemta vērā projektu ietekmes uz HP IA noteikšanas specifika, t.i., ietekme uz HP IA ir nosakāma ilgtermiņā un objektīvi vides kvalitātes rādītāji iegūstami tikai pēc pilna gada cikla pēc projekta pabeigšanas, t.i., projektu pēc ieviešanas periodā, nevis kalendārā gada ietvaros.

Rezultātā HP IA īstenošanas analīzei 2007.–2013. gada ES fondu plānošanas periodā tiek izmantoti rādītāji, kas iegūstami no VIS:

- VSID HP IA rādītājs „Atjaunojamo energoresursu īpatsvars kopējā enerģijas gala patēriņā” (Datu avots: CSP dati par iepriekšējo kalendāro gadu – 2014. gadu);
- 3 DP ietekmes rādītāji, kas saistīti ar HP IA uzraudzību:
 - „Iedzīvotāju īpatsvars, kam nodrošināti normatīvo aktu prasībām atbilstoši notekūdeņu apsaimniekošanas pakalpojumi” (Datu avots: projektu rezultāti),
 - „Nodrošināta cilvēku veselībai nekaitīga ūdens kvalitāte (ūdensobjektu ar labu un augstu ūdens kvalitāti īpatsvars)” (Datu avots: upju baseinu plāni),
 - „SEG emisijas nepārsniedz Latvijai noteiktās saistības” Kioto protokola pirmā perioda ietvaros” (Datu avots: SEG Nacionālais inventarizācijas ziņojums 1990.–2012. g. ANO Vispārējās konvencijas par klimata pārmaiņām un Kioto protokola ietvaros, 2014.),
 - „Samazināts ūdens patēriņš” (Datu avots: valsts vides statistikas dati par pazemes ūdens ņemšanas apjomu iepriekšējā kalendārajā gadā – 2014. gads);
- 3.5.1. pasākuma ietekmes rādītājs „Kopējā apglabāto sadzīves atkritumu samazinājums pret iepriekšējo gadu” (Datu avots: valsts vides statistikas dati iepriekšējā kalendārajā gadā – 2014. gads);
- aktivitāšu/apakšaktivitāšu iznākuma un rezultāta rādītāji,

analizēts vides stāvoklis atbilstoši vides aizsardzības valsts statistiskajai informācijai un aktivitāšu ietekme kvalitatīvi, interpretējot aktivitāšu potenciālo ietekmi uz vides kvalitāti, kā arī tika veikta ietekmes modelēšana, balstoties uz projektu ieviešanas datiem un analītiskiem aprēķiniem.

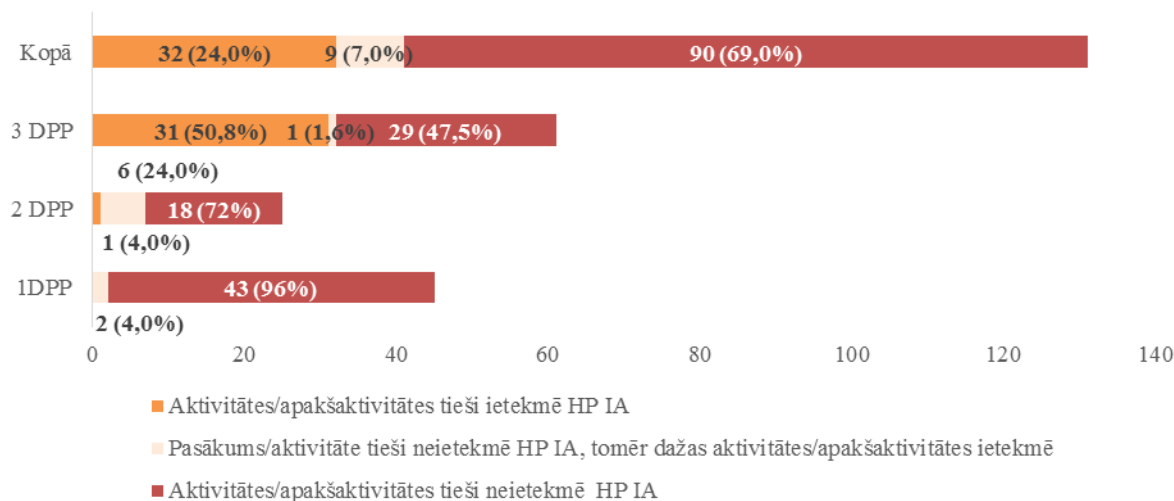
Ziņojumā, ko VARAM sagatavoja saskaņā ar MK noteikumiem Nr.1238 par ES fondu ieguldījumu HP IA īstenošanā un sasniegtajiem HP IA īstenošanas uzraudzības rādītājiem, iekļauta:

- aktivitāšu/apakšaktivitāšu ietekmes uz HP IA analīze DP un DPP līmenī;
- HP IA rādītāju progressa analīze, tostarp kontekstā ar HP IA mērķiem;
- VSID noteiktā HP IA rādītāja un 3 DP ietekmes rādītāju progress un šī progressa analīze;
- informācija par to, ko veikusi VARAM HP IA ieviešanas un uzraudzības nodrošināšanā;
- kopsavilkums par sasniegtajiem rezultātiem HP IA ieviešanā.

VARAM_2016; Ziņojums par horizontālās prioritātes „ilgtspējīga attīstība” īstenošanu 2007.–2013. gadā, prec

1. Aktivitāšu/apakšaktivitāšu ietekme uz horizontālo prioritāti „Ilgtspējīga attīstība”

Saskaņā ar „Vadlīniju, kas nosaka horizontālo politiku ieviešanas uzraudzības sistēmas darbības pamatprincipus un uzraudzības kārtību 2007.–2013. gada plānošanas periodā” 1. pielikumu DP un DPP līmenī ir iekļautas aktivitātes/apakšaktivitātes, kurām ir tieša vai netieša ietekme (pasākuma dažas aktivitātes/apakšaktivitātes ietekmē HP IA) uz HP IA. Aktivitātes/apakšaktivitātes, kurām ir netieša ietekme uz HP IA, sasniedz 7% un aktivitātes/apakšaktivitātes, kuras tieši ietekmē HP IA, sasniedz 24% no visām 2007.–2013. gada finanšu plānošanas perioda aktivitātēm/apakšaktivitātēm (1.1. attēls).

1.1. attēls. Aktivitāšu/apakšaktivitāšu sadalījums atbilstoši to ietekmei uz HP IA DP un DPP līmenī, skaits (%)²

2 DP ietvaros 28,0% no aktivitātēm/apakšaktivitātēm ir ietekme uz HP IA, 3 DP ietvaros – 52,5%, bet 1 DP ietvaros netika īstenotas aktivitātes/apakšaktivitātes, kuras tieši ietekmē HP IA. Šāds aktivitāšu/apakšaktivitāšu sadalījums pamatā atbilst ES fondu plānošanas dokumentu 2007.–2013. gadam sākotnējo (*ex-ante*) izvērtējumu vides pārskatos identificētajai plānošanas dokumentu paredzēto darbību ietekmei uz vidi (1.1. tabula).

2007.–2013. gada ES finanšu plānošanas periodā īstenoti 666 (2015. gadā – 212) projekti, kas vērsti uz ūdens piesārņojuma un ūdens zudumu samazinājumu, 189 (2015. gadā – 39) projekti atkritumu apsaimniekošanas jomā, 1043 (2015. gadā – 345) projekti, kas ilgtermiņā ietekmēs gaisa piesārņojuma līmeni, 1163 (2015. gadā – 374) projekti, kas vērsti uz siltumnīcas efekta gāzu emisiju samazinājumu un 114 (2015. gadā – 18) projektu īstenošanā bija paredzētas darbības trokšņa līmeņa samazināšanai. Īstenošanas laikā izstrādātas 55 (2015. gadā – 17) energoefektīvas tehnoloģijas un 9 (2015. gadā – 3) eko-inovācijas, 35 (2015. gadā – 19) iepirkuma procedūrās piemērots zaļais iepirkums, kā arī 79 (2015. gadā – 13) projektos³ norādīta labās prakses īstenošana.

² „Vadlīniju, kas nosaka horizontālo politiku ieviešanas uzraudzības sistēmas darbības pamatprincipus un uzraudzības kārtību 2007.-2013. gada plānošanas periodā” 1.pielikums. Skaitā nav iekļautas aktivitātes, kuru īstenošana apturēta.

³ 2.1.1.1. aktivitāte “Atbalsts zinātnei un pētniecībai”

VARAM_2016; Ziņojums par horizontālās prioritātes „ilgtspējīga attīstība” īstenošanu 2007.-2013. gadā, prec

1.1.tabula. ES fondu plānošanas dokumentu 2007.–2013. gadam sākotnējo (*ex-ante*) izvērtējumu vides pārskatos identificētā paredzēto darbību ietekme uz vidi.

Plānošanas dokuments	Tiešās ietekmes	Netiešās ietekmes	Ilglaicīgās ietekmes
VSID	Apdzīvoto vietu, transporta, rūpniecības un vides infrastruktūras objektu rekonstrukcija vai būvniecība samazina dabas pamatnes teritorijas un rada stresa situācijas bioloģiskajām sugām. Savukārt investējot vides aizsardzībā, samazināsies piesārņojošo vielu emisijas vidē. Paredzams, ka VSID realizācija uzlabos vides kvalitāti valstī kopumā, kā arī radīs priekšnosacījumus energoefektīvai un zemu emisiju saimnieciskajai darbībai.	Transporta, vides un sociālās infrastruktūras uzlabošanās radīs tādus vides efektus kā tūrisma un rekreācijas slodzes pieaugums, trokšņa piesārņojuma pieaugums, paredzama bioloģisko sugu dzīvotņu fragmentācija, ainavas degradācija. Arī saimnieciskās darbības paplašināšanās un uzņēmējdarbības attīstība kopumā veicinās antropogēnās slodzes palielināšanos, īpaši vietās, kur šie procesi notiek straujāk.	Ilglaicīgu ietekmi atstās visas tautsaimniecības attīstība, kas saistīta ar vispārēju ekonomiskās aktivitātes palielināšanos.
1 DP	Pasākumu un aktivitāšu īstenošana nerada tiešu ietekmi uz vidi, jo galvenokārt saistīti ar darbībām, kas ir intelektuāla rakstura un veida, t.i., netiek patērēti energoresursi, palielināts vides (ūdens, gaisa, zemes dziļu u.c.) piesārņojums. Paredzams, ka plānotajā periodā kopumā uzlabos vides izglītības līmeni un veicinās sabiedrības vides apziņu.	Saistītas ar uzņēmumu veidošanu un nodarbinātības veicināšanu; uzņēmējdarbības uzsākšanai nepieciešamās infrastruktūras izveidi, ieskaitot transporta intensitātes palielināšanos; dabas resursu patēriņa pieaugumu.	Pie ilglaicīgām ietekmēm pieskaitāma ekonomiskā aktivitāte, kas saistīta ar nodarbinātības veicināšanu, ieskaitot nepieciešamās infrastruktūras būvniecību, paplašināšanu vai rekonstrukciju un vides apziņas veidošana un vides izglītības nodrošināšana.
2 DP	Nozīmīgākās tiešās ietekmes uz vidi saistītas ar: – uzņēmējdarbības aktivitātes un konkurētspējas palielināšanas projektu realizāciju – jo īpaši tajās uzņēmējdarbības nozarēs, kur ar augstu intensitāti tiek izmantoti vietējie dabas resursi (koksne, zemes dziļes u.c.); – uzņēmējdarbības nodrošināšanai un darbībai nepieciešamās infrastruktūras rekonstruēšanu, izbūvi vai attīstīšanu; – dažāda veida atkritumu apjoma palielināšanos un pārpalikumu rašanos kā sekas uzņēmējdarbības aktivizācijai; – enerģijas patēriņa pieaugumu; – vietējo dabas resursu samazināšanos.	Uzņēmējdarbības attīstība, ja tā neaizņem jaunas dabas teritorijas, ietekmē vidi netiešā veidā. Uzņēmējdarbības veicināšana ir saistīta arī ar klasteru, biznesa inkubatoru un industriālo/tehnoloģisko/inovācijas parku vai centru izveidi. Zinātnes attīstība saistīta ar esošo zinātnisko laboratoriju modernizāciju vai jaunu zinātnisko laboratoriju izveidi.	Ilglaicīgu ietekmi atstās visas tautsaimniecības attīstība, kas saistīta ar vispārēju ekonomiskās aktivitātes palielināšanos. Pie ilglaicīgām ietekmēm pieskaitāmas: – zemes transformēšana no viena izmantošanas mērķa un veida uz citu, piemēram, ražošanas apbūves zemē vai infrastruktūras objektu apbūves zemē; – neatjaunojamo dabas resursu izsmelšana; – paliekošie un neizmantojamie infrastruktūras objekti, piemēram, ēkas, noliktavas u.c.
3 DP	Apdzīvoto vietu, transporta, rūpniecības un vides infrastruktūras objektu rekonstrukcija vai būvniecība samazina dabas pamatnes teritorijas un rada stresa situācijas bioloģiskajām sugām. Vienlaikus	Transporta, vides pieejamības un sociālās infrastruktūras uzlabošanās radīs tādus vides efektus kā tūrisma un rekreācijas slodzes pieaugums, trokšņa piesārņojuma pieaugums, bioloģisko sugu dzīvotņu	Ilglaicīgu ietekmi varētu radīt lielu transporta infrastruktūras attīstības projektu realizēšana, kuriem būs nepieciešamas jaunas dabas teritorijas. Attīstoties transportam, kopumā paredzama automašīnu izplūdes

paredzētas nozīmīgas investīcijas vides aizsardzībai un saglabāšanai. Paredzams, ka pasākumu īstenošana uzlabos vides kvalitāti valstī kopumā, kā arī radīs priekšnosacījumus, dabas resursu taupīgai, energoefektīvai un zemu emisiju saimnieciskajai darbībai.

fragmentācija, ainavas degradācija.

gāzu emisiju palielināšanās, taču, ņemot vērā transporta infrastruktūras attīstības projektus, paredzama transporta negatīvās ietekmes samazināšanās, jo transporta plūsma tiks novirzīta no pilsētām un to centriem. Rekonstruētie un paplašinātie autoceļi būtiski paaugstinās satiksmes drošību, kā arī samazinās sastrēgumu veidošanos, kas negatīvi ietekmē gaisa kvalitāti. Gaisa kvalitāti pilsētās un ārpus tām pozitīvi ietekmēs daudzdzīvokļu māju siltumnoturības uzlabošanas pasākumi, kas ietver energoresursu ietaupījumu un efektīvāku izmantošanu, kas savukārt samazina CO₂ emisijas, tādējādi nodrošinot dabas resursu saprātīgu izmantošanu, kā arī apkārtējās vides kvalitātes uzlabošanu. Paredzamā tūrisma nozares attīstība uzskatāma par ilglaicīgu ietekmi, jo līdz ar tūrisma infrastruktūras uzlabošanos un konkurētspējas palielināšanos, pieaugs arī dažāda veida ietekmes uz tūrismam izmantojamām teritorijām. Ilglaicīgu pozitīvu ietekmi nodrošinās aktivitātes, kas tiešā veidā vērstas uz cilvēka saimnieciskās darbības ietekmes uz vidi samazināšanu:

- ūdenssaimniecības infrastruktūras un pakalpojumu attīstīšana;
- atkritumu apsaimniekošanas infrastruktūras uzlabošana;
- dabas aizsardzības pasākumi;
- vēsturiski piesārņoto vietu sanācija;
- dabas un energoresursu racionāla izmantošana, kā arī energoefektivitātes uzlabošanas pasākumi;
- ilgtspējīgas transporta sistēmas attīstības pasākumi.

2. Horizontālās prioritātes „Ilgtspējīga attīstība” rādītāji

2.1. Piesārņojošo vielu emisijas gaisā

VSID un darbības programmas neparedzēja tiešas darbības gaisa piesārņojuma samazināšanai un konkrētus mērķus piesārņojošo vielu emisiju gaisā samazināšanai, taču piesārņojošo vielu emisiju samazināšanās tika identificēta, kā blakusefekts 3 DP aktivitātēm – *ex-ante* izvērtējumā norādīts, ka paredzama transporta negatīvās ietekmes samazināšanās, jo transporta plūsma tiks novirzīta no pilsētām un to centriem, rekonstruētie un paplašinātie autoceļi samazinās sastrēgumu veidošanos, kas negatīvi ietekmē gaisa kvalitāti, savukārt daudzdzīvokļu māju siltumnoturības uzlabošanas pasākumi, kas ietver energoresursu ietaupījumu un efektīvāku izmantošanu, pozitīvi ietekmēs gaisa kvalitāti pilsētās. HP IA uzraudzībai projektu līmenī tika noteikts SO₂, NO_x, CO, PM₁₀, PM_{2,5} emisiju samazinājums. Rādītājus bija paredzēts attiecināt uz projektiem, kuros paredzama emisiju samazināšana, t.i., uzraudzības sistēma paredzēja uzskaitīt tikai pozitīvās ietekmes. Negatīvo ietekmju uzskaitē specifiski nebija paredzēti. Būtiskāko darbības programmu aktivitāšu ietekmi uz gaisa piesārņojumu var iedalīt vairākās ES fondu investīciju intervences grupās:

Ēku energoefektivitāte:

- 3.4.4.1. aktivitāte „Daudzdzīvokļu māju siltumnoturības uzlabošanas pasākumi”;
- 3.4.4.2. aktivitāte „Sociālo dzīvojamo māju siltumnoturības uzlabošanas pasākumi”.

Energoapgādes energoefektivitāte:

- 3.5.2.1. aktivitāte „Pasākumi centralizētās siltumapgādes sistēmu efektivitātes paaugstināšanai”;
- 3.5.2.2. aktivitāte „Atjaunojamo energoresursu izmantojošu koģenerācijas elektrostaciju attīstība”.

Autoceļu infrastruktūra:

- 3.2.1.1. aktivitāte „Valsts 1. šķiras autoceļu maršrutu sakārtošana”;
- 3.2.1.2. aktivitāte „Tranzītielu sakārtošana pilsētu teritorijās”;
- 3.2.1.3.2. apakšaktivitāte „Satiksmes drošības uzlabojumi Rīgā”;
- 3.3.1.1. aktivitāte „TEN-T autoceļu tīkla uzlabojumi”.

Ostu attīstība:

- 3.2.1.4. aktivitāte “Mazo ostu infrastruktūras uzlabošana”;
- 3.3.1.3. aktivitāte “Lielo ostu infrastruktūras attīstība „Jūras maģistrāļu” ietvaros”.

Citi:

- 2.1.1.1. aktivitāte “Atbalsts zinātnei un pētniecībai”;
- 3.3.1.4. aktivitāte “Lidostu infrastruktūras attīstība”;
- 3.4.2.1.2. apakšaktivitāte “Nacionālās nozīmes velotūrisma produkta attīstība”.

Plānošanas perioda laikā kopumā īstenoti 1043 (2015. gadā – 345) projekti, kas vērsti uz gaisa piesārņojuma samazinājumu – 796 (2015. gadā – 247) siltumnoturību uzlabošanas projekti, 127 (2015. gadā – 73) siltumapgādes sistēmu efektivitātes paaugstināšanas projekti, 10 (2015. gadā – 2) atjaunojamos energoresursus izmantojošu koģenerācijas elektrostaciju attīstības projekti, 88 (2015. gadā – 19) transporta infrastruktūras attīstības projekti, 7 (2015. gadā – 1) velotūrisma attīstības projekti, kā arī 15 (2015. gadā – 3) pētniecības projekti, kam ilgtermiņā iespējama būtiska ietekme uz gaisa kvalitātes uzlabošanu.

Tā kā dati no projektu līmeņa par piesārņojošo vielu emisiju samazināšanu nav pieejami (nav uzkrāti) tika vērtēts atbilstošo aktivitāšu/apakšaktivitāšu iznākuma un rezultātu rādītāju izpildes progress un veikti aprēķini un ietekmes modelēšana.

2.1. tabula. Uzraudzības rādītāji ar potenciālu ietekmi uz piesārņojošo vielu emisijām gaisā

Rādītāja nosaukums	Plāns	Izpilde	
	2007.- 2013.	2015.	%
Rekonstruēto tranzītielu km skaits no kopējā tranzītielu skaita, %	8,0	14,45	180,6%
Izveidoti jauni, labiekārtoti veloceļi, km	49,0	65,7	134,1%
Ieviesti energoefektivitātes pasākumi daudzdzīvokļu mājās, skaits	120,0	740,0	616,7%
Siltumenerģijas patēriņa samazinājums atbalstītajās daudzdzīvokļu mājās, %	15,0	44,1	294,0%
Izveidotas energoefektīvas sociālās mājas, skaits	73,0	54,0	74,0%
Siltumenerģijas patēriņa samazinājums atbalstītajās sociālajās mājās (MWh gadā)	2,0	43,97	2198,5%
Rekonstruētie siltumtīkli, km	160,0	149,8	93,7%
Rekonstruētās siltumenerģijas ražošanas jaudas, MW	500,0	286,7	57,3%
Siltumenerģijas zudumi rekonstruētajos siltumtīklos	16,0	14,9	101,3%
Siltumenerģijas ražošanas efektivitāte rekonstruētajos siltuma avotos	80,0	89,46	111,8%
Uzstādīto atjaunojamās energoresursus izmantojošu koģenerācijas elektrostaciju jaudas, MWel	16,0	35,6	222,2%
Ar atjaunojamiem energoresursiem saražotās elektroenerģijas īpatsvars, %	2,5	1,24	49,6%

Iznākuma un rezultātu rādītāju izpildes līmenis liecina, ka aktivitāšu īstenošanai kopumā būs pozitīva ietekme uz HP IA (2.1. tabula).

Arī ekspertu aprēķini un kumulatīvās ietekmes modelēšana, lai noteiktu ES fondu ieguldījumu ietekmi uz gaisa piesārņojumu, liecina, ka atsevišķu piesārņojošo vielu emisiju izmaiņas, pateicoties ES fondu ieguldījumam, vērtējamās no 3,78 procentu samazinājuma optimistiskajā scenārijā līdz 1 procenta palielinājumam pesimistiskajā scenārijā (rēķinot pret kopējām emisijām valstī) (2.2. un 2.3. tabula).

2.2. tabula. Pesimistiskais scenārijs – prognozējamais minimālais piesārņojošo vielu emisiju gaisā samazinājums, kg

	Transporta sastrēgumu novēršana	Ēku energo- efektivitātes paaugstināšana	Katlumāju darbības uzlabošana	Siltumapgādes tīklu rekonstrukcija	Kopā	Īpatsvars no emisijām Latvijā, %
SO ₂	1	3 762		2130	5 893	0,30
NO _x	986	52 745	-328 907	29 867	-245 308	-0,72
CO	1 299	34 125	36 064	19 323	90 811	0,05
PM ₁₀	34	22 790	-289 588	12 905	-253 860	-0,88
PM _{2,5}	34	19 593	-288 805	11 095	-258 084	-1,00

Avots: SIA "Baltijas konsultācijas" un SIA "Konsorts".

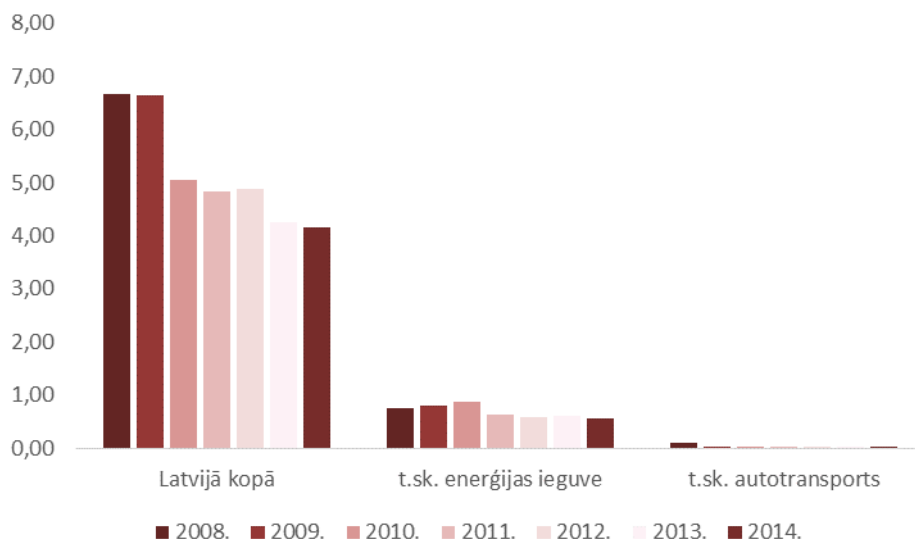
2.3. tabula. Optimistiskais scenārijs – prognozējamais maksimālais piesārņojošo vielu emisiju gaisā samazinājums, kg

	Transporta sastrēgumu novēršana	Ēku energo- efektivitātes paaugstināšana	Katlumāju darbības uzlabošana	Siltumapgādes tīklu rekonstrukcija	Kopā	Īpatsvars no emisijām Latvijā, %
SO ₂	241	3 762		2 130	6 133	0,31
NO _x	185 526	52 745	1 027 140	29 867	1295278	3,78
CO	244 485	34 125	36 064	19 323	333 997	0,20
PM ₁₀	6 340	22 790	97 262	12 905	139 296	0,48
PM _{2,5}	6 340	19 593	100 739	11 095	137 766	0,53

Piezīme. Pozitīva vērtība nozīmē samazinājumu, bet negatīva – palielinājumu pēc projektu ieviešanas

Avots: SIA "Baltijas konsultācijas" un SIA "Konsorts".

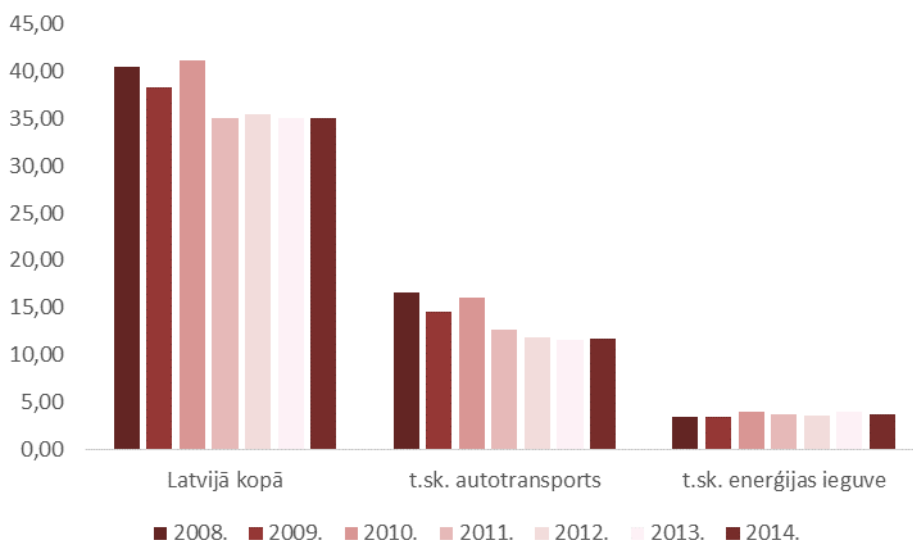
Attiecībā uz SO₂ emisijām galvenā ietekme paredzama no ēku un siltumapgādes tīklu energoefektivitātes pasākumiem, kas veido 0,3% samazinājumu ko kopējām emisijām valstī gadā. Taču, precīza ietekme atkarīga no energoavotu struktūras siltuma avotā(-os), kas saistīts ar konkrēto ēku vai siltumtīklu (2.2. un 2.3. tabula).

2.1. attēls. SO₂ emisijas, Gg

Statistikas dati parāda, ka autotransporta sektora radītās SO₂ emisijas samazinājušās no 0,1 Gg 2008. gadā līdz 0,02 Gg 2014. gadā, enerģijas ieguves radīto – no 0,76 Gg līdz 0,57 Gg (2.1. attēls).

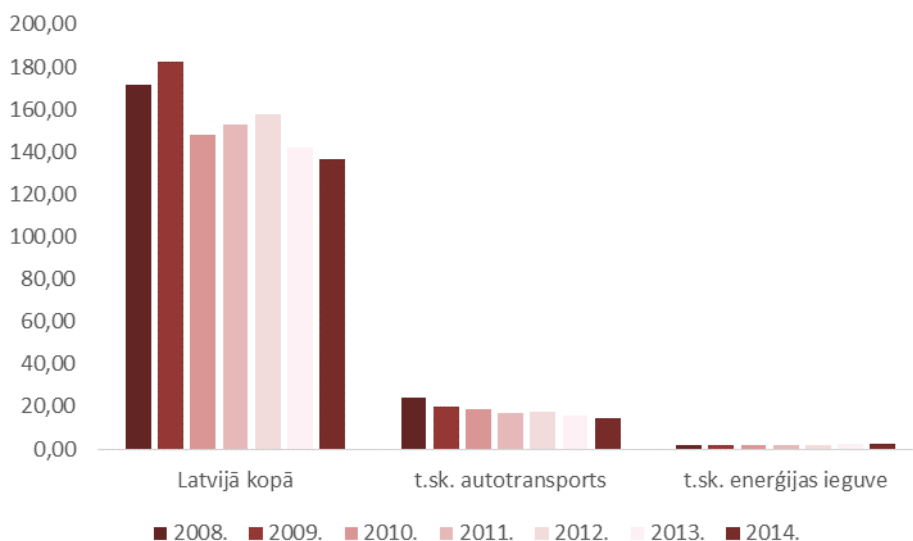
NO_x vērtējumos vērojama vislielākā rezultātu amplitūda. Stabīlu ieguldījumu emisiju samazināšanā sniedz ēku un siltumapgādes tīklu energoefektivitātes pasākumi. Taču pesimistiskajā scenārijā katlumāju darbības uzlabošanas projektu radītā negatīvā ietekme var pārsniegt visu pārējo aktivitāšu pozitīvo ietekmi. Taču, ņemot vērā, ka vairāku katlumāju projektu aprakstos minēts, ka tiek izmantotas progresīvākās un energoefektīvākās tehnoloģijas, nav paredzams, ka varētu īstenoties pesimistiskais scenārijs. Savukārt, optimistiskajā scenārijā NO_x samazinājums var sasniegt 3,8% no kopējām emisijām valstī (2.2. un 2.3. tabula).

2.2. attēls. NO_x emisijas, Gg

Autotransporta sektora radītās NO_x emisijas saskaņā ar statistikas datiem samazinājušās no 16,7 Gg 2008. gadā līdz 11,7 Gg 2014. gadā, enerģijas ieguves radītās NO_x emisijas svārstās 3,4 līdz Gg līdz 4,0 Gg robežās (2.2. attēls).

Attiecībā uz CO kumulatīvā ietekme paredzama 0,05–0,2% robežās un galveno nenoteiktību rada autoceļu infrastruktūras uzlabojumu ietekme uz sastrēgumu situācijām un attiecīgi – uz degvielas kopējo patēriņu (2.2. un 2.3. tabula).

2.3. attēls. CO emisijas, Gg

Atbilstoši statistikai autotransporta sektora radītās CO emisijas samazinājušās no 24,0 Gg 2008. gadā līdz 14,3 Gg 2014. gadā, enerģijas ieguves radītās CO emisijas svārstās 1,6 līdz Gg līdz 2,2 Gg robežās (2.3. attēls).

Ietekme uz PM₁₀ un PM_{2,5} emisijām nav vērtējama viennozīmīgi. Paredzams, ka lielāko ieguldījumu emisiju samazināšanā radīs šķeldas katlumāju efektivitātes uzlabojumi. Kumulatīvā ietekme atkarīga no tā, vai gāzes katlu nomaiņā uz šķeldas katliem izmantotas mūsdienīgākās un efektīvākās tehnoloģijas. Pieejamie projektu līmeņa dati neļauj to apstiprināt vai noliegt un precīza ietekme būs nosakāma pēc reālo emisiju uzskaites, taču prognozējams, ka drīzāk īstenosies optimistiskais scenārijs, kas kumulatīvi ar pārējām VARAM_2016; Ziņojums par horizontālās prioritātes „ilgtspējīga attīstība” īstenošanu 2007.–2013. gadā, prec

aktivitātēm radīs valsts emisiju samazinājumu ap pusprocenta apjomā. Taču jāņem vērā, ka neefektīvu tehnoloģiju uzstādīšanas gadījumā iespējams arī kumulatīvais emisiju pieaugums procenta apmērā.

Tā kā aktuāla problēma ir noteikto gaisa piesārņojuma robežlielumu pārsniegumu skaits virs pieļaujamā skaita Rīgas centrā, tad tika izvērtēta atbilstošo darbības programmu aktivitāšu korelācija ar gaisa piesārņojuma rādītāju dinamiku. NO_x vidējās gada koncentrācijas rādītājiem Rīgā Brīvības ielā vērojams samazinājums, kas korelē ar tuvumā esošā Austrumu maģistrāles krustojuma ar Gaujas ielu (esošā satiksmes pārvada Vairoga ielā turpinājuma) pabeigšanu.

Savukārt Kr. Valdemāra ielā ir vērojamas NO_x koncentrāciju palielināšanās tendences, bet PM_{10} – samazināšanās tendences. Daļa ietekmes saistāma ar Rīgas domes ielu uzkopšanas pasākumiem, bet daļu, iespējams, var attiecināt uz kravas transporta novirzīšanu citos maršrutos, ko atvieglo abi projekti Rīgas centrā – Austrumu maģistrāles krustojuma ar Gaujas ielu un Kr. Valdemāra un Daugavgrīvas ielas satiksmes mezgla rekonstrukcija, kā arī Rīgas apvedceļa uzlabojumi. Taču kopumā vērtējams, ka Kr. Valdemāra ielas transporta intensitāte mazās caurlaidības dēļ vērtējama kā maz jūtīga pret apkārtējo ceļu infrastruktūras uzlabojumiem. Rīgas apvedceļu uzlabojumu ietekmi šajā plānošanas periodā grūti izdalīt.

Mērījumu stacijā “Mantess” uz pusi samazinājies PM_{10} diennakts augšēja piesārņojuma novērtēšanas sliekšņa pārsniegšanas gadījumu skaits, kas korelē ar 2012. gadā dūmgāzu kondensatora uzstādīšanu biokurināmā katliem 5 km attālumā esošajā siltumcentrālē “Vecmīlgrāvis”.

Saistībā ar projektu „Infrastruktūras attīstība Krievu salā ostas aktivitāšu pārcelšanai no pilsētas centra” paredzama PM_{10} koncentrācijas samazināšanās Rīgas centrā, taču ietekmi atstājošs reālās jaunās ostas darbības sākums Krievu salā paredzams ar 2016. gadu, PM_{10} piesārņojuma līmeni Andrejsalas un Eksportostas apkaimē samazinot par 34–64%.

2.2. Ūdeņu apsaimniekošana

2.2.1. Piesārņojošo vielu emisijas ūdenī⁴

Ilglaiēcīga pozitīva ietekme *ex-ante* izvērtējumā norādīta aktivitātēm, kas tiešā veidā mazina cilvēka saimnieciskās darbības ietekmi uz vidi, t.i., attīsta ūdenssaimniecības infrastruktūru un pakalpojumus. Sadzīvē un ražošanā radītos notekūdeņus nav iespējams attīrīt līdz nepiesārņotu virszemes ūdeņu kvalitātei, kaut arī tie satur ievērojami mazāk piesārņojošo vielu nekā pirms attīrīšanas procesa. Būtiskāko piesārņojošo vielu emisijas, kas ar notekūdeņiem nonāk virszemes ūdeņos izsaucot virszemes ūdeņu eutrofikāciju un skābekļa koncentrācijas samazināšanos, raksturo ar rādītājiem N_{kop} , P_{kop} , kā arī BSP_5 , bet to daudzumu notekūdeņos vērtē kā slodzi tonnās gadā.

Būtiskākā ietekme uz šo vielu emisijām ir pasākumiem, kas iekļauti 3 DP:

- 3.4.1.1. aktivitātei „Ūdenssaimniecības infrastruktūras attīstība apdzīvotās ar iedzīvotāju skaitu līdz 2000” (turpmāk – 3.4.1.1. aktivitāte) un
- 3.5.1.1. aktivitātei „Ūdenssaimniecības infrastruktūras attīstība aglomerācijās⁵ ar cilvēku ekvivalentu lielāku par 2000” (turpmāk – 3.5.1.1. aktivitāte).

⁴ Analīzē izmantoti valsts statistiskā pārskata „Nr.2 – Ūdens. Pārskats par ūdens resursu lietošanu” datu apkopojumi un ES fondu finansējuma saņēmēju iesniegtie pārskati (<http://parissrv.lvgmc.lv/#viewType=water2reports&incrementCounter=1>)

⁵ Aglomerācija – saskaņā Ministru kabineta noteikumiem Nr.34 „Par piesārņojošo vielu emisiju ūdenī” aglomerācija ir teritorija, kurā iedzīvotāju skaits, apdzīvotības blīvums un ekonomiskā aktivitāte ir pietiekami koncentrēta, lai būtu ekonomiski pamatoti veidot centralizētu kanalizācijas tīklu sistēmu notekūdeņu savākšanai un novadīšanai uz notekūdeņu attīrīšanas iekārtām.

VARAM_2016; Ziņojums par horizontālās prioritātes „ilgtspējīga attīstība” īstenošanu 2007.-2013. gadā, prec

Vienlaikus ieguldījumi ūdenssaimniecības pakalpojumu uzlabošanai (iekšējo ūdensapgādes tīklu un kanalizācijas sistēmu atjaunošana, sanitāro mezglu nomaiņa, ūdens vadu pieslēgumu pārbūve un jaunu izbūve, kā arī lietus ūdens kanalizācijas sistēmu pārbūve un izbūve) veikti arī:

- 3.1.4.3. aktivitātē „Pirmskolas izglītības iestāžu infrastruktūras attīstība nacionālas un reģionālas nozīmes attīstības centros” (turpmāk – 3.1.4.3. aktivitāte),
- 3.1.4.4. aktivitātē „Atbalsts alternatīvās aprūpes pakalpojumu pieejamības attīstībai” (turpmāk – 3.1.4.4. aktivitāte),
- 3.6.1.1. aktivitātē „Nacionālas un reģionālas nozīmes attīstības centru izaugsmes veicināšana līdzsvarotai valsts attīstībai” (turpmāk – 3.6.1.1. aktivitāte),
- 3.6.1.2. aktivitātē “Rīgas pilsētas ilgtspējīga attīstība” (turpmāk – 3.6.1.2. aktivitāte) un
- 3.6.2.1. aktivitātē „Atbalsts novadu pašvaldību kompleksai attīstībai” (turpmāk – 3.6.2.1. aktivitāte).

Plānošanas periodā kopumā īstenots 641 (2015. gadā – 201) projekts, kas vērsts uz ūdenssaimniecības pakalpojumu kvalitātes uzlabošanu, t.i., 3.4.1.1. aktivitātes ietvaros – 418 (2015. gadā – 129), 3.5.1.1. aktivitātes – 116 projekti (2015. gadā – 47) 89 aglomerācijās ar cilvēku ekvivalentu lielāku par 2000, 3.1.4.3. aktivitātē – 33 (2015. gadā – 2) projekti, 3.1.4.4. aktivitātē – 10 projekti, 3.6.1.1. aktivitātē – 54 (2015. gadā – 19) projekti, 3.6.1.2. aktivitātē – 1 projekts, 3.6.2.1. aktivitātē – 9 (2015. gadā – 4) projekti.

Plānojot 2007.–2013. gada plānošanas perioda iznākuma rādītāju „Papildu iedzīvotāju skaits, uz ko vērsti ūdenssaimniecības projekti”, tika ņemti vērā 2004. gada CSP dati, turklāt iedzīvotāju skaitu identificēja administratīvajā teritorijā, nenosakot ūdenssaimniecības pakalpojumu aglomerācijas, jo tikai 2010. gadā tika veikti grozījumi MK 2002. gada 22. janvāra noteikumos Nr. 34 „Noteikumi par piesārņojošo vielu emisiju ūdenī” par aglomerācijas jēdziena izmantošanu ūdenssaimniecības jomā. 2011. gadā pašvaldības sadarbībā ar VARAM veica 3.5.1.1. aktivitātes aglomerāciju robežu precizēšanu un noteica iedzīvotāju skaitu aglomerācijā saskaņā ar 2004. gada CSP. Tā kā iedzīvotāju skaits ir mainīgs lielums un, ņemot vērā statistikas datus, Latvijā tas ir būtiski samazinājies, bija nepieciešams aktualizēt aglomerācijā un ūdensapgādes apkalpošanas teritorijā (apdzīvotajā vietā) dzīvojošo iedzīvotāju skaitu.

Ja Latvijā saskaņā ar CSP datiem 2004. gadā dzīvoja 2,30 milj. iedzīvotāju, tad 2015. gadā – 2,09 milj. iedzīvotāju, t.i., iedzīvotāju skaits samazinājies par 9%. Atbilstoši pēc aglomerāciju robežu precizēšanas aglomerācijās ar CE>2000 identificēti 1,50 milj. iedzīvotāji⁶, bet apdzīvotās vietās ar iedzīvotāju skaitu līdz 2000 – 157,0 tūkst. iedzīvotāju. Aktualizētais 3.4.1.1. un 3.5.1.1. aktivitātes uzraudzības rādītājs “Papildu iedzīvotāju skaits, uz ko vērsti ūdenssaimniecības projekti” – 1,66 milj. iedzīvotāju.

⁶ Izvērtējuma “Darbības programmas „Infrastruktūra un pakalpojumi” 3.5.1.1. aktivitātes „Ūdenssaimniecības infrastruktūras attīstība aglomerācijās ar cilvēku ekvivalentu lielāku par 2000” īstenošanas izvērtēšana un bāzes datu iegūšana 2014.–2020. gadam attiecībā uz aglomerāciju sasniegto atbilstoši Padomes Direktīvas 91/271/EEK (1991. gada 21. maijs) par komunālo notekūdeņu attīrīšanu prasībām” un pēcieviešanas monitoringa dati.

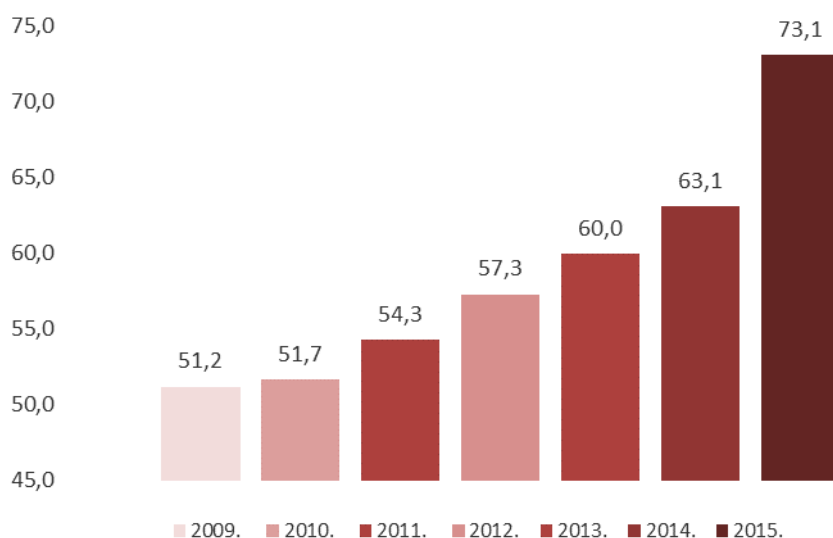
2.4. tabula. 3.4. un 3.5. prioritāšu uzraudzības rādītāji ar ietekmi uz ūdeņu apsaimniekošanu

Rādītāja nosaukums	Plāns	Izpilde	
	2007.-2013.	2015.	%
Iedzīvotāju īpatsvars, kam nodrošināti normatīvo aktu prasībām atbilstoši notekūdeņu apsaimniekošanas pakalpojumi, %	64,0	73,1	114,2%
Papildu iedzīvotāju skaits, uz ko vērsti ūdenssaimniecības projekti, milj. ⁷	1,81 (1,66 ⁸)	1,66	100%

Ieguldot ES fondu finansējumu ūdenssaimniecības infrastruktūras attīstības projektos, bija plānots palielināt to Latvijas iedzīvotāju īpatsvaru, kuriem ir pieejami kvalitatīvi kanalizācijas pakalpojumi no 9% bāzes gadā (2004. gads) līdz 64% plānošanas perioda beigās. Pabeidzot projektus, sasniegtais rādītājs „Iedzīvotāju īpatsvars, kam nodrošināti normatīvo aktu prasībām atbilstoši notekūdeņu apsaimniekošanas pakalpojumi” – 73,1%, t.i., 1,53 milj. Latvijas iedzīvotāju nodrošināta kvalitatīvu kanalizācijas pakalpojumu pieejamība (pārklājums).

3 DP rādītāju izpilde atbilstoši rādītāju aktualizācijai sasniegusi 100,0% rādītājam “Papildu iedzīvotāju skaits, uz ko vērsti ūdenssaimniecības projekti” un 114,2% rādītājam „Iedzīvotāju īpatsvars, kam nodrošināti normatīvo aktu prasībām atbilstoši notekūdeņu apsaimniekošanas pakalpojumi” (2.4. tabula).

Pabeidzot 2007.–2013. gada 3.5.1.1. aktivitātes projektus, 2015. gadā aglomerācijās ar CE>2000 kvalitatīvu kanalizācijas pakalpojumu pieejamība (pārklājums) palielinājusies vidēji līdz 94,4% šo aglomerāciju iedzīvotājiem, bet šos pakalpojumus izmanto vidēji 84,1% šo aglomerāciju iedzīvotāju. Savukārt 3.4.1.1. aktivitātes ietvaros kvalitatīvu kanalizācijas pakalpojumu pieejamība palielinājusies vidēji līdz 75,0% šo apdzīvoto vietu iedzīvotājiem, bet šos pakalpojumus izmanto vidēji 70,0% apdzīvoto vietu, kur īstenoti projekti, iedzīvotāju. Rādītāja „Iedzīvotāju īpatsvars, kam nodrošināti normatīvo aktu prasībām atbilstoši notekūdeņu apsaimniekošanas pakalpojumi” sasniegšanas progresu skatīt 2.4. attēlā.

2.4. attēls. Rādītāja „Iedzīvotāju īpatsvars, kam nodrošināti normatīvo aktu prasībām atbilstoši notekūdeņu apsaimniekošanas pakalpojumi” sasniegšanas progress

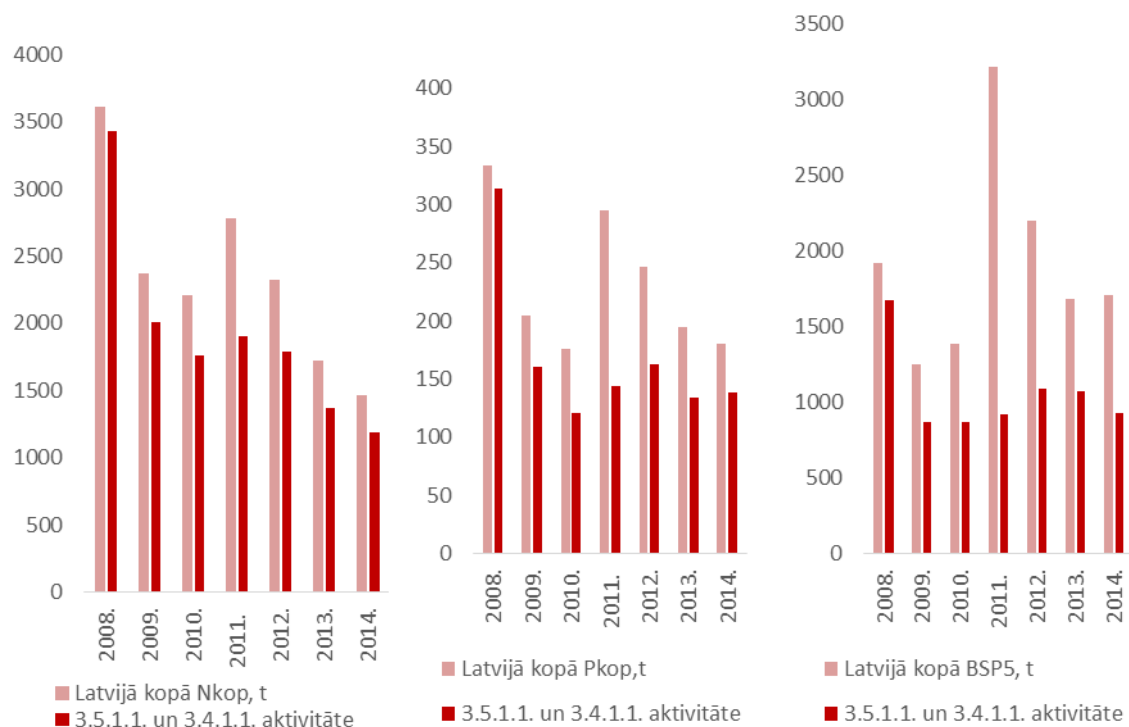
⁷ Ja konkrētā aglomerācijā un apdzīvotā vietā 2007.-2013. gada plānošanas periodā tiek īstenotas vairākas ūdenssaimniecības attīstības kārtas, rādītājā iedzīvotāju skaitu iekļauj tikai vienu reizi.

⁸ Aktualizētais rādītājs.

VARAM_2016; Ziņojums par horizontālās prioritātes „ilgtspējīga attīstība” īstenošanu 2007.-2013. gadā, prec

Rādītājs „Iedzīvotāju īpatsvars, kam nodrošināti normatīvo aktu prasībām atbilstoši notekūdeņu apsaimniekošanas pakalpojumi” pieaudzis no 51,2% 2009. gadā līdz 73,1% 2016. gadā, pārsniedzot plānoto 2013. gadā (64%) par 9,1%.

Ar attīrītiem notekūdeņiem vidē novadītā piesārņojuma daudzums ir svārstīgs pa gadiem, tomēr vērojamas samazināšanās tendences. Salīdzinot no NAI vidē novadītā $N_{kop.}$, $P_{kop.}$ un BSP_5 daudzumu, apkopojot informāciju no vides aizsardzības valsts statistikas pārskatiem, ir redzams, ka būtiski lielāks samazinājums salīdzinājumā ar 2008. gadu vērojams 3.4.1.1. un 3.5.1.1. aktivitātes ietvaros ES fondu finansējuma saņēmēju – sabiedrisko pakalpojumu sniedzēju – novadītajām emisijām nekā kopējām statistiski uzskaitītajām vidē novadītajām emisijām (2.5., 2.6. un 2.7. attēls).

2.5. attēls. Vidē novadītais kopējais slāpekļķīķis, t gadā

2.6. attēls. Vidē novadītais kopējais fosfors, t gadā

2.7. attēls. Vidē novadītais BSP₅, t gadā

Ja vidē novadītais $N_{kop.}$ apjoms Latvijā kopumā salīdzinājumā ar 2008. gadu samazinājies vidēji par 40,5% gadā, tad no 3.5.1.1. un 3.4.1.1. aktivitātes NAI – par 51,3% (2.5. attēls).

Savukārt novadītais $P_{kop.}$ apjoms Latvijā kopumā salīdzinājumā ar 2008. gadu samazinājies vidēji par 35,3% gadā, bet no 3.5.1.1. un 3.4.1.1. aktivitātes NAI – par 54,3% (2.6. attēls).

Gan $N_{kop.}$, gan $P_{kop.}$ apjoms atbilstoši direktīvas 91/271/EEK prasībām jāsamazina aglomerācijām, kur CE ir lielāks par 10 000, t.i., attīrīšanas procesam jānodrošina biogēno elementu – slāpekļa un fosfora – koncentrācijas ievērojama samazināšana notekūdeņos pirms novadīšanas virszemes ūdeņos. Saskaņā ar vides aizsardzības valsts statistikas pārskatiem 3.5.1.1. aktivitātes aglomerāciju NAI vidē novadītais $N_{kop.}$ samazinājies no 3269 t 2008. gadā līdz 1039 t 2014. gadā un $P_{kop.}$ – no 284 t 2008. gadā līdz 117 t 2014. gadā.

Vidē novadītais BSP_5 patēriņš no 3.5.1.1. un 3.4.1.1. aktivitātes NAI gadā vidēji salīdzinājumā ar 2008. gadu samazinājies vidēji par 42,7% (2.7. attēls). 3.5.1.1. aktivitātes aglomerāciju NAI vidē novadītais BSP_5 samazinājies no 1443 t 2008. gadā līdz 826 t 2014. gadā. Savukārt 3.4.1.1. aktivitātes apdzīvoto vietu NAI vidē novadītais BSP_5 samazinājies no 231 t 2008. gadā līdz 101 t 2014. gadā.

Jāņem vērā, ka vides aizsardzības valsts statistikas dati sniedz informāciju par vidē novadītajām piesārņojošo vielu emisijām tikai no NAI, kas attīra arī kanalizācijas sistēmā novadītos rūpnieciskos notekūdeņus. Lai noteiktu aglomerāciju ar $CE > 2000$ iedzīvotāju radīto un vidē novadīto piesārņojumu, jāņem vērā arī tas vidē novadītā piesārņojuma samazinājums, ko rada centralizēto kanalizācijas pakalpojumu faktisko saņēmēju skaita pieaugums, likvidējot individuālās kanalizācijas nosēdakas (krājtvertnes).

2.2.2. Ūdensobjektu kvalitāte

Saskaņā ar Ūdens apsaimniekošanas likumā noteikto, Latvijas teritorija sadalīta četros upju baseinu apgabalos – Daugavas, Gaujas, Lielupes un Ventas, kuros ietilpst 203 upju un 259 ezeru ŪO (2.5. tabula).

2.5. tabula. Ūdensobjektu sadalījums upju baseinu apgabalos

UBA	UPJU ŪO SKAITS	EZERU ŪO SKAITS
Gauja	46	35
Daugava	64	181
Lielupe	32	13
Venta	61	30
Kopā	203	259

ŪO kvalitāti un tātad arī 3 DP ietekmes rādītāju „Nodrošināta cilvēku veselībai nekaitīga ūdens kvalitāte (ūdensobjektu ar labu un augstu ūdens kvalitāti īpatsvars)”⁹ ietekmē:

- vidē novadīto notekūdeņu radītā slodze (piemēram, 3.4.1.1. un 3.5.1.1. aktivitāte);
- piesārņoto vietu, tostarp vēsturiski piesārņoto vietu un atkritumu izgāztuvju radītais piesārņojums (piemēram, 3.3.1.6. „Liepājas Karostas ilgtspējīgas attīstības priekšnoteikumu nodrošināšana” (turpmāk – 3.3.1.6. aktivitāte), 3.4.1.4. aktivitāte „Vēsturiski piesārņoto vietu sanācija” (turpmāk – 3.4.1.4. aktivitāte) un 3.5.1.2.1. apakšaktivitāte „Normatīvo aktu prasībām neatbilstošo izgāztuvju rekultivācija” (turpmāk – 3.5.1.2.1. apakšaktivitāte));
- hidromorfoloģiskā slodze, t.i., pretplūdu pasākumi (polderi, krasta uzbērums un stiprināšana u.c.) (piemēram, 3.4.1.5.1. apakšaktivitāte „Plūdu risku samazināšana grūti prognozējami vižņu–ledus parādību gadījumos” un 3.4.1.5.2. apakšaktivitāte „Hidrotehnisko būvju rekonstrukcija plūdu draudu risku novēršanai un samazināšanai”), kā arī piekrastes izmantošana ostas infrastruktūrai un kuģošanai (moli, bagarēšana, u.c.).

ŪO kvalitāti būtiski ietekmē arī notece no lauksaimniecības zemēm (galvenokārt, aramzemēm un kūsmēsļu novietnēm), notece no kailcirtēm un drenētām platībām, meliorācija (polderi, ūdens līmeņa regulēšana, upju taisnošana, drenāžas grāvji), apstrādes rūpniecība, novadot notekūdeņus no individuālām kanalizācijas sistēmām, kā arī ūdens plūsmas izmantošana elektroenerģijas ražošanai (aizsprosts, turbīnas, ūdens līmeņa svārstības, ūdenskrātuves esamība u.c.). Tomēr šīs ietekmes nav saistāmas ar VSID un 3 DP īstenošanu.

Kopumā VSID īstenošanas laikā pabeigti 534 projekti (2015. gadā – 176), kā rezultātā samazinājušās $N_{kop.}$ un $P_{kop.}$ emisijas virszemes ŪO (skatīt 2.5. tabulu), 83 (2015. gadā – 16) sadzīves atkritumu izgāztuvju rekultivācijas projekti un 3 (2015. gadā – 2) vēsturisko piesārņoto vietu sanācijas projekti, samazinot virszemes un pazemes ŪO piesārņojuma riskus,

⁹ Vides politikas pamatnostādnes 2009.-2015.gadam

<http://www.varam.gov.lv/lat/pol/ppd/files/text/dokumenti/Pamatnostadnes-WWW.doc>

Politikas rezultāti	Rezultatīvie rādītāji	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
2.4.1.3. Nodrošināta cilvēku veselībai nekaitīga ūdens kvalitāte	1. ūdens objektu ar labu un augstu ūdens kvalitāti īpatsvars, %	38	39	40	39	50	60	72	88

5 plūdu risku samazināšanas projekti (2015. gadā – 3), kā arī rekonstruēti 7 (2015. gadā – 2) hidrotehnisko būvju kompleksi 5 projektu ietvaros.

VSID īstenošanas laikā ir mainījusies ŪO ekoloģiskās kvalitātes noteikšanas metodoloģija – būtiski papildināta kvalitātes vērtēšanas sistēma, iekļaujot tajā vairākus, iepriekš iztrūkstošos kvalitātes elementus – ezeru makrozoobentosu, upju un ezeru makrofītus, kā arī veikti uzlabojumi datu analīzes metodoloģijā. Tajā pašā laikā jānorāda, ka, trūkstot finansējumam un pieaugot prasībām attiecībā uz prioritāro vielu monitoringu, apsekoto ŪO skaits būtiski samazinājies – liela daļa ūdensobjektu 2009.–2014. gada monitoringa ciklā nav apsekoti pat vienu reizi. Izstrādājot UBA apsaimniekošanas plānus 2016.–2021. gadam, datu trūkuma dēļ ŪO kvalitāte tika vērtēta, balstoties uz 2006.–2008. gada datiem, piemērojot tiem jauno kvalitātes vērtēšanas sistēmu, un atsevišķos gadījumos – uz ekspertu vērtējumu.

Pieejamie dati liecina, ka lielākā daļa upju un ezeru ŪO visos UBA atbilst vidējās ekoloģiskās kvalitātes klasei. Virszemes ŪO ar augstu vai labu kvalitāti skaits kopumā ir saglabājies praktiski nemainīgs – attiecīgi 21,4% un 21,0% (2.6. tabula). Novērojams, ka, skatot ŪO iedalījumu kvalitātes klasēs, kopumā samazinājies ŪO skaits ar ļoti sliktu kvalitāti un pieaudzis ŪO skaits vidējās kvalitātes klasē.

2.6. tabula. Virszemes ŪO ar augstu vai labu kvalitāti skaits UBA

Datu periods	Daugava	Gauja	Lielupe	Venta	Kopā	%
2006.–2008.	44	31	6	16	97	21,0
2009.–2014.	51	28	5	15	99	21,4

Saskaņā ar izmainīto monitoringa metodoloģiju, kas ļauj veikt esošajai situācijai atbilstošāku ūdeņu kvalitātes novērtējumu, pārvērtējot Latvijas upju un ezeru kvalitāti, 2006.–2008. gadā ŪO ar labu un augstu ekoloģisko kvalitāti īpatsvars no kopējā ŪO skaita bija 21,0%, nevis 38,0%, kā norādīts “Vides politikas pamatnostādnes 2009.–2015. gadam”, bet 2009.–2014. gadā – 21,4% (2.6. tabula). Lai gan ŪO kvalitāti 2006.–2008. gadā pārvērtēja, tiešā veidā abi novērtējumi nav salīdzināmi, jo ir mainījusies gan novērtēšanas metodoloģija, gan būtiski pieaudzis datu apjoms par ūdeņu bioloģiskās kvalitātes rādītājiem tieši pēdējos gados. Turklāt ES fondu ieguldījumu ietekmi uz ŪO kvalitāti varēs noteikt tikai ilgtermiņā – izmaiņas dabas procesos ir ilgstošas, t.i., šo uzraudzības rādītāju nevar sasaitīt ar 3 DP investīcijām.

Tā kā šobrīd objektīvi nevar noteikt ES fondu ieguldījumu ietekmi uz ŪO kvalitātes izmaiņām (rādītāja izmaiņas būs identificējamās, gatavojot UBA apsaimniekošanas plānus pēc 2021. gada), atbilstoši aktivitāšu sasniegtajiem uzraudzības rādītājiem var tikai indikatīvi prognozēt, ka VSID kopumā būs pozitīva ietekme uz ŪO kvalitāti:

- plūdu risku mazināšanai realizēti 10 no 13 (jeb nosacīti 80%) identificētajiem “Plūdu riska novērtēšanas un pārvaldības nacionālās programmas 2008.–2015. gadam” 1. plūdu riska scenārijam nepieciešamajiem pasākumiem. Turklāt 2016.–2021. gada UBA plūdu riska pārvaldības plānos tikai divās teritorijās – Ādažos un Jelgavā – realizējamiem pasākumiem identificēta augsta prioritāte, t.i., veiktie ieguldījumi sasnieguši izvirzīto mērķi un ir mazināti plūdu draudi;
- no NAI vidē novadītais $N_{kop.}$ samazinājies no 3428 t 2008. gadā līdz 1187 t 2014. gadā un $P_{kop.}$ – no 314 t 2008. gadā līdz 138 t 2014. gadā, BSP_5 samazinājies no 1673 t 2008. gadā līdz 927 t 2014. gadā (3.4.1.1. un 3.5.1.1. aktivitāte);
- veikta piesārņotās augsnes sanācija – izgāztuvju rekultivācija 124,0 ha platībā un 86,1 ha platībā vēsturiski piesārņoto vietu sanācija, samazinot ŪO piesārņošanas draudus.

2.3. Atjaunojamo energoresursu izmantošana, siltumnīcefekta gāzu emisijas

VSID un DP *ex-ante* izvērtējumā tiešās ietekmes identificētas saistībā ar 2 DP uzņēmējdarbības atbalsta aktivitātēm, kad iespējams energoresursu patēriņa pieaugums, un 3 DP pasākumu īstenošanu, kas rada priekšnosacījumus dabas resursu taupīgai, energoefektīvai un zemu emisiju saimnieciskajai darbībai. Saskaņā ar *ex-ante* izvērtējumu ilglaicīgu pozitīvu ietekmi nodrošinās pasākumi, kas veicinās dabas un energoresursu racionālu izmantošanu, energoefektivitātes uzlabošanas pasākumi, kā arī ilgtspējīgas transporta sistēmas attīstības pasākumi.

VSID ietvaros būtiska ietekme uz SEG emisiju samazinājumu un AER izmantošanas veicināšanu ir Ekonomikas ministrijas pārziņā esošajām aktivitātēm:

- 3.4.4.1. aktivitāte „Daudzdzīvokļu māju siltumnoturības uzlabošanas pasākumi” (turpmāk – 3.4.1.1. aktivitāte),
- 3.4.4.2. aktivitāte „Sociālo dzīvojamo māju siltumnoturības uzlabošanas pasākumi” (turpmāk – 3.4.1.2. aktivitāte),
- 3.5.2.1. aktivitāte „Pasākumi centralizētās siltumapgādes sistēmu efektivitātes paaugstināšanai” (turpmāk – 3.5.2.1. aktivitāte),
- 3.5.2.2. aktivitāte „Atjaunojamo energoresursu izmantojošu koģenerācijas elektrostaciju attīstība” (turpmāk – 3.5.2.2. aktivitāte).

Arī Satiksmes ministrijas pārziņā esošo aktivitāšu īstenošana var ietekmēt SEG emisijas:

- 3.2.1.1. aktivitāte „Valsts 1. šķiras autoceļu maršrutu sakārtošana” (turpmāk – 3.2.1.1. aktivitāte),
- 3.2.1.2. aktivitāte „Tranzītielu sakārtošana pilsētu teritorijās” (turpmāk – 3.2.1.2. aktivitāte),
- 3.2.1.3.1. apakšaktivitāte „Satiksmes drošības uzlabojumi apdzīvotās vietās ārpus Rīgas” (turpmāk – 3.2.1.3.1. aktivitāte),
- 3.2.1.3.2. apakšaktivitāte „Satiksmes drošības uzlabojumi Rīgā” (turpmāk – 3.2.1.3.2. aktivitāte),
- 3.2.1.5. aktivitāte „Publiskais transports ārpus Rīgas” (turpmāk – 3.2.1.5. aktivitāte),
- 3.3.1.1. aktivitāte „TEN-T autoceļu tīkla uzlabojumi” (turpmāk – 3.3.1.1. aktivitāte),
- 3.3.1.5. aktivitāte „Pilsētu infrastruktūras uzlabojumi sasaistei ar TEN-T” (turpmāk – 3.3.1.5. aktivitāte)

Papildu siltumnīcefekta gāzu emisiju samazinājumu rada ēku rekonstrukcijas projekti reģionālo attīstību veicinošu aktivitāšu ietvaros (3.1.4.3. aktivitāte, 3.1.4.4. aktivitāte, 3.1.5.3.1. apakšaktivitāte „Stacionārās veselības aprūpes attīstība”, 3.6.1.1. aktivitāte, 3.6.1.2. aktivitāte, 3.6.2.1. aktivitāte), kā arī ietekme ir iespējama 3.5.1.2.1. un 3.5.1.2.2. apakšaktivitātei.

Plānošanas periodā kopumā īstenoti 923 (2015. gadā – 320) energoefektivitātes paaugstināšanas projekti, 10 (2015. gadā – 1) AER projekti, 94 (2015. gadā – 22) projekti, kuru ietvaros īstenoti rekonstrukciju projekti, tostarp mazinot energoresursu patēriņu, 7 (2015. gadā – 1) velosipēdu infrastruktūras attīstības projekti, kā arī 28 (2015. gadā – 8) pētniecības projekti ar mērķi mazināt SEG emisijas un 5 uzņēmējdarbības atbalsta projekti.

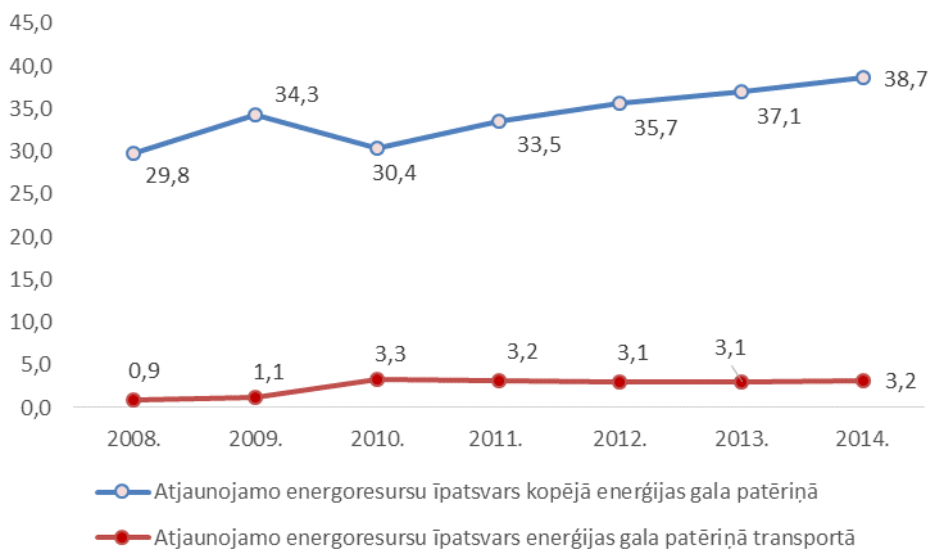
2.3.1. Atjaunojamo energoresursu izmantošana

Latvijas vispārējais mērķis ir palielināt no AER saražotās enerģijas īpatsvaru no 32,6% 2005. gadā līdz 40,0% 2020. gadā enerģijas bruto galapatēriņā¹⁰ (2013.–2014. gada periodā jāsasniedz 34,8%, 2015.–2016. gada periodā 35,9% un 2017.–2018. gada periodā 37,4%) (HP IA rādītājs – Atjaunojamo energoresursu īpatsvars kopējā enerģijas gala patēriņā). Savukārt transporta sektorā līdz 2020. gadam AER īpatsvaram jāsasniedz vismaz 10,0% no enerģijas bruto galapatēriņa transportā (2014. gadā sasniegts 3,2%).

2.7. tabula. Atjaunojamo energoresursu īpatsvars kopējā enerģijas gala patēriņā

Rādītāja nosaukums	Mērķis (2013.–2014.)	Izpilde 2014. gadā ¹¹
Atjaunojamo energoresursu īpatsvars kopējā enerģijas gala patēriņā	34,8 %	38,7%

Saskaņā ar CSP datiem atjaunojamo energoresursu īpatsvars kopējā enerģijas gala patēriņā Latvijā 2014. gadā ir sasniedzis 38,7% (2.7. tabula, 2.8. attēls), t.i., šī rādītāja izpilde sasniegusi 111,0%. Savukārt 2020. gada mērķa – no atjaunojamiem energoresursiem saražotās enerģijas īpatsvaram enerģijas galapatēriņā 40,0% – izpilde 2014. gadā ir 96,8%.

2.8. attēls. Rādītāja „Atjaunojamo energoresursu īpatsvars kopējā enerģijas gala patēriņā” sasniegšanas progress

Atjaunojamo energoresursu īpatsvars kopējā enerģijas gala patēriņā palielinājies no 29,8% 2008. gadā līdz 38,7% 2014. gadā jeb rādītājs pieaudzis par 8,9%.

Šo HP IA rādītāju vistiešāk ietekmē 3.5.2.2. aktivitātes īstenošana, kuras uzraudzības rādītāju izpilde, pabeidzot 10 projektus, sasniegusi 222,2% rādītājam „Uzstādīto atjaunojamās energoresursus izmantojošu koģenerācijas elektrostaciju jaudas, MWel” un 49,6% rādītājam „Ar atjaunojamiem energoresursiem saražotās elektroenerģijas īpatsvars” (2.8. tabula).

¹⁰ Saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvu 2009/28/EK (2009. gada 23. aprīlis) par atjaunojamo energoresursu izmantošanas veicināšanu un ar ko groza un sekojoši atceļ direktīvu 2001/77/EK un 2003/30/EK izmanto rādītāju „atjaunojamās enerģijas īpatsvars no kopējā enerģijas bruto gala patēriņa”.

¹¹ CSP dati.

VARAM_2016; Ziņojums par horizontālās prioritātes „ilgtspējīga attīstība” īstenošanu 2007.–2013. gadā, prec

2.8. tabula. 3.5.2. pasākuma „Energētika” 3.5.2.2. aktivitātes „Atjaunojamo energoresursu izmantojošu koģenerācijas elektrostaciju attīstība” uzraudzības rādītāji

Rādītāja nosaukums	Plāns	Izpilde	
	2007.-2013.	2015.	%
Uzstādīto atjaunojamos energoresursus izmantojošu koģenerācijas elektrostaciju jaudas, MWel	16,0	35,6	222,2%
Ar atjaunojamiem energoresursiem saražotās elektroenerģijas īpatsvars, %	2,5	1,2	49,6%

Tā kā energoapgādē lielu siltuma īpatsvaru nodrošina tieši centralizētās siltumapgādes sistēmas, kas izmanto fosilos enerģijas resursus, siltumapgādes sistēmu efektivitātes paaugstināšana un siltumenerģijas patēriņa samazinājums ēkās samazina fosilās enerģijas patēriņu, HP IA rādītāju „Atjaunojamo energoresursu īpatsvars kopējā enerģijas gala patēriņā” ietekmē arī sekmīga 3.4.1.1. aktivitātes, 3.4.4.2. aktivitātes, 3.5.2.1.1. apakšaktivitātes „Pasākumi centralizētās siltumapgādes sistēmu efektivitātes paaugstināšanai” (turpmāk – 3.5.2.1.1. apakšaktivitāte) un 3.5.2.1.2. apakšaktivitātes „Pasākumi uzņēmumu siltumapgādes sistēmu efektivitātes paaugstināšanai” (turpmāk – 3.5.2.1.2. apakšaktivitāte) īstenošana (2.10. tabula).

2.3.2. SEG emisijas

Latvijai, saskaņā ar Kioto protokolu¹², individuāli vai kopā ar citām valstīm periodā no 2008.–2012. gadam jāsasniedz emisiju līmenis, kas ir par 8,0% zem 1990. gada līmeņa, t.i., 23 836,4 Gg CO₂ ekvivalenta gadā (3DP ietekmes rādītājs – Siltumnīcefekta gāzu emisijas nepārsniedz Latvijai noteiktās saistības). Sākot ar 2013. gadu, Latvijas mērķis¹³ ir ierobežot valsts kopējās SEG emisijas, lai 2020. gadā tās nepārsniegtu 12,2 Mt CO₂ ekvivalenta¹⁴. Saskaņā ar 2014. gada SEG inventarizāciju¹⁵ 2014. gada SEG emisijas nepārsniedz noteiktās saistības (2.9. tabula), t.i., rādītājs ir izpildīts.

2.9. tabula. Latvijas saistības SEG emisiju samazināšanai, Gg CO₂ ekvivalenta gadā

Rādītājs, Gg CO ₂ ekvivalenta gadā	Kioto protokola periodam 2008.-2012. gadam			Kioto protokola periodam 2013.-2020. gadam		
	Plāns 2012. gadā	Izpilde 2012. gadā	Izpilde %	Plāns 2020. gadā	Izpilde 2014. gadā	Izpilde %
Siltumnīcefekta gāzu (SEG) emisijas nepārsniedz Latvijai noteiktās saistības	23 836	10 980	100%	12 200	11 271	100%

Kopējās SEG emisijas enerģētikas nozarē 2014. gadā samazinājās par 16,8%, salīdzinot ar 2008. gadu, transporta radītās emisijas – par 18,8%. SEG emisiju izmaiņas galvenokārt saistītas ar valsts ekonomisko situāciju, energoapgādes struktūru un klimatiskajiem apstākļiem, savukārt transporta nozarē kopējās SEG emisijas ietekmē degvielas patēriņš (2.9. attēls).

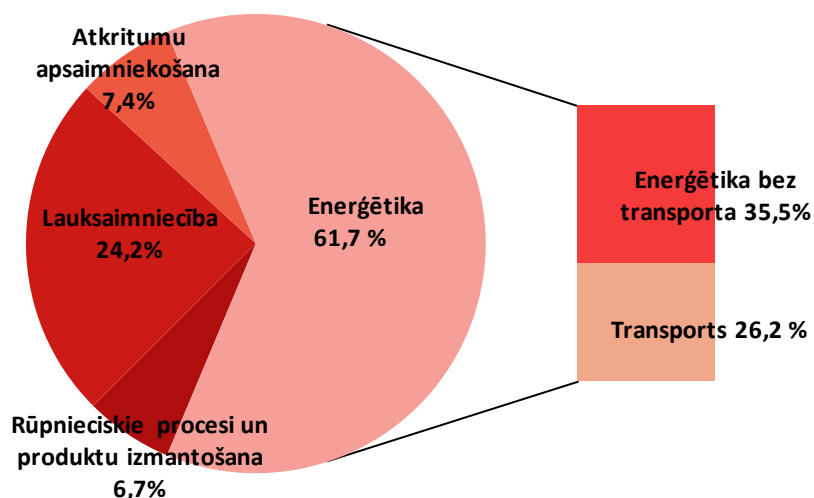
¹² ANO Vispārējās konvencijas par klimata pārmaiņām protokols, kas tika izveidots kā līdzeklis cīņā pret globālo sasilšanu.

¹³ SEG emisiju mērķis neietver zemes izmantošanas, zemes izmantošanas maiņas un mežsaimniecības nozares radītās emisijas un piesaisti.

¹⁴ Saskaņā ar Ministru kabineta 2014. gada 26. marta rīkojumu Nr. 130 “Vides politikas pamatnostādnes 2014.–2020. gadam”.

¹⁵ Avots: Nacionālais SEG inventarizācijas ziņojums 1990.-2014. g. ANO Vispārējās konvencijas par klimata pārmaiņām ietvaros. Iesniegts Klimata konvencijas sekretariātā 15.04.2016. (http://unfccc.int/national_reports/annex_i_ghg_inventories/national_inventories_submissions/items/9492.php) VARAM_2016; Ziņojums par horizontālās prioritātes „ilgtspējīga attīstība” īstenošanu 2007.-2013. gadā, prec

SEG emisiju samazināšanās ekonomikā sasniedzama galvenokārt ar pasākumiem, samazinot enerģijas patēriņu, palielinot atjaunojamo energoresursu īpatsvaru un uzlabojot energoefektivitāti enerģijas ražošanā un lietošanā, kā arī uzlabojot transporta infrastruktūru.

2.9. attēls. SEG emisiju sadalījums atbilstoši nozarēm 2014 (saskaņā ar Latvijas SEG inventarizāciju, kas iesniegta Konvencijas sekretariātā 15.04.2016.)

Galvenie pasākumi SEG emisiju samazināšanai DP ietvaros ir:

- ēku renovācijas pasākumi;
- efektīvu un videi draudzīgu tehnoloģiju izstrāde un ieviešana;
- atjaunojamo energoresursu īpatsvara palielināšana energoresursu bilancē;
- energoresursu efektīva un racionāla izmantošana.

Sasniegto aktivitāšu/apakšaktivitāšu uzraudzības rādītāju izpilde liecina par DP ietvaros īstenoto darbību pozitīvo ietekmi uz HP IA (2.10. tabula).

2.10. tabula. Uzraudzības rādītāji ar potenciālu ietekmi uz SEG emisijām

Rādītāja nosaukums	Plāns	Izpilde	
	2007.-2013.	2015.	%
Komersantu skaits, kas ievieš jaunus produktus vai tehnoloģijas, skaits	200,0	212,0	106,0%
Ieviesti energoefektivitātes pasākumi daudzdzīvokļu mājās, skaits	120,0	740,0	616,7%
Siltumenerģijas patēriņa samazinājums atbalstītajās daudzdzīvokļu mājās, %	15,0	44,1	294,0%
Izveidotas energoefektīvas sociālās mājas, skaits	73,0	54,0	74,0%
Siltumenerģijas patēriņa samazinājums atbalstītajās sociālajās mājās, MWh gadā, %	2,0	43,97	2198,5%
Rekonstruētie siltumtīkli, km	160,0	149,8	93,7%
Rekonstruētās siltumenerģijas ražošanas jaudas, MW	500,0	286,7	57,3%
Siltumenerģijas zudumi rekonstruētajos siltumtīklos, %	16,0	14,9	101,3%
Siltumenerģijas ražošanas efektivitāte rekonstruētajos siltuma avotos	80,0	89,5	111,8%
Uzstādīto atjaunojamos energoresursus izmantojošu koģenerācijas elektrostaciju jaudas, MWel	16,0	35,6	222,2%

VARAM_2016; Ziņojums par horizontālās prioritātes „ilgtspējīga attīstība” īstenošanu 2007.-2013. gadā, prec

Ar atjaunojamiem energoresursiem saražotās elektroenerģijas īpatsvars, %	2,5	1,2	49,6%
Izveidoti jauni, labiekārtoti veloceļi, km	49,0	65,7	134,1%
Rekultivēto normatīvo aktu prasībām neatbilstošo atkritumu izgāztuvju skaits	261,0	259,0	99,2%

Ēku un siltumtīklu energoefektivitātes pasākumu ietekme ir tieši pozitīva un novērtējama jau īstermiņā, bet tā kā nav uzkrāti dati par projektu ietekmi uz SEG emisijām, tika veikts indikatīvs atsevišķu aktivitāšu ietekmes kvantitatīvs izvērtējums – ietekmes modelēšana, balstoties uz iepriekšējo apkopoto pieredzi par ietaupījumiem energoefektivitātes pasākumos¹⁶ (2.11. tabula).

Pieņemot, ka lielākā daļa DP ietvaros renovēto ēku ir pieslēgtas centralizētās siltumapgādes tīkliem (oglekļa dioksīda CO₂ emisiju faktors 0,264 t/MWh), novērtētais ikgadējais CO₂ emisiju ietaupījums no DP ēku energoefektivitātes paaugstināšanas aktivitātēm ir 28 tūkst. t gadā, kas veido 2,9% ietaupījumu no kopējām dzīvojamo un publisko ēku ikgadējām CO₂ emisijām vai 0,36% no vidējām 2008.–2013. gada Latvijas CO₂ emisijām. Analizējot energoresursu patēriņa samazinājumu DP ietvaros renovētajās ēkās, ik gadu vidēji tiks ietaupīts 0,65% no vidējā mājokļu energoresursu patēriņa un ~0,2% no kopējā Latvijas gala patēriņa.

2.11. tabula. Darbības programmu ietvaros ietaupītais ikgadējais siltumenerģijas patēriņš ēkās un novērstās ikgadējais CO₂ emisijas

Aktivitāte	Aptuvenais ietaupījums gadā, MWh	Ikgadējās samazinātās CO ₂ emisijas DP ietvaros, t
3.4.4.1. Daudzdzīvokļu māju siltumnoturības uzlabošanas pasākumi	85 312	22 522
3.4.4.2. Sociālo dzīvojamo māju siltumnoturības uzlabošanas pasākumi	9 288	2 452
3.1.3.2. Atbalsts vispārējās izglītības iestāžu tīkla optimizācijai	688	182
3.1.4.3. Pirmsskolas izglītības iestāžu infrastruktūras attīstība nacionālās un reģionālās nozīmes attīstības centros	10 492	2 770
Kopā	105 780	27 926

Avots: SIA “Baltijas konsultācijas” un SIA “Konsorts”.

Tā kā projekti tika īstenoti dažādos Latvijas reģionos, kur saistīto siltumavotu un energoavotu struktūra ir dažāda, ir apgrūtināta precīzas ietekmes uz SEG emisijām noteikšana. Taču aptuvenais vērtējums rāda, ka SEG emisijas indikatīvi samazināsies 0,1–0,5% robežās no kopējām emisijām valstī. Negatīvā ietekme uz vidi paredzama no kopējās ekonomiskās aktivitātes pieauguma netiešā veidā, kas tradicionāli saistāma ar energoresursu patēriņu un attiecīgu SEG emisiju palielinājumu, ja netiek mainīta energoapgādes struktūra. Savukārt katlumāju un koģenerācijas staciju infrastruktūras attīstība, sakarā ar pāreju uz biomasas energoresursiem (šķeldu), rada pozitīvu ietekmi uz SEG emisiju samazināšanu un atjaunojamo energoresursu izmantošanas veicināšanu.

Attiecībā uz transporta infrastruktūru, negatīvā ietekme ilgtermiņā var rasties saistībā ar transporta plūsmu pieaugumu, galvenokārt, kravu pārvadājumos. Transporta infrastruktūras uzlabojumiem jau īstermiņā paredzama pozitīva ietekme saistībā ar sastrēgumu mazināšanos un piesārņojuma koncentrācijas novirzīšanu no lielpilsētu centriem uz perifēriju. Izvērtējot

¹⁶ Vidējais vienas ēkas renovācijas rezultātā iegūtais siltumenerģijas ietaupījums ir 172 MWh gadā saskaņā ar LIAA datiem.

VARAM_2016; Ziņojums par horizontālās prioritātes „ilgtspējīga attīstība” īstenošanu 2007.–2013. gadā, prec

autoceļu remontdarbu laikā darbības programmu ietvaros radušās SEG emisijas gaisā¹⁷ un salīdzinot ar kopējām transporta sektora radītajām emisijām visā plānošanas perioda laikā (2007.–2013.), darbības programmu īpatsvars veido 0,15% no kopējām valsts transporta sektora emisijām (2.12. tabula). Pie veiktās autoceļu uzlabojumu kopējās struktūras (tādu uzlabojamo ceļu īpatsvars, kas nodrošina SEG emisiju gaisā samazinājumu) viena gada laikā nodrošinātais ikgadējais CO₂ emisiju samazinājums ir atsvēris remontdarbu laikā radītās papildu CO₂ emisijas.

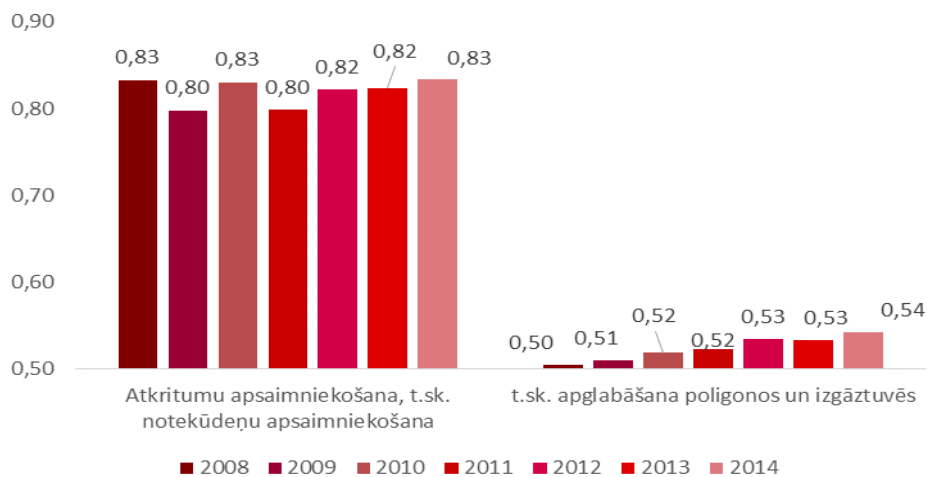
2.12. tabula. Darbības programmu ietvaros izbūvēto un rekonstruēto ceļu remontdarbu ietekme uz CO₂ kopējām emisijām, t

	Autoceļu izbūves un remontdarbu radītās emisijas	Kopējās emisijas transporta sektorā	Īpatsvars no kopējām transporta emisijām periodā, %
CO ₂	33 408	22 027 117	0,15%

Avots: SIA “Baltijas konsultācijas” un SIA “Konsorts” aprēķini DP ietekmes novērtējumam, LVĢMC SEG inventarizācijas ziņojums.

Dzelzceļa pasažieru pārvadājumu, tramvaju un veloceļu infrastruktūras pozitīvā ietekme paredzama ilgtermiņā, taču ietekmes apmēru grūti prognozēt.

Būtiski mazāku ieguldījumu SEG emisijās salīdzinājumā ar lauksaimniecību un enerģētiku, t.sk. transportu dod SEG emisijas, ko rada atkritumu apsaimniekošana (atbilstoši ANO Vispārējai konvencijai par klimata pārmaiņām iekļauta notekūdeņu apsaimniekošana), t.i., SEG emisiju īpatsvars kopējā emisiju apjomā svārstās piecu līdz septiņu procentu robežās. Tā kā palielinās kopējais sadzīves atkritumu apglabāšanas daudzums atkritumu poligonos, nemainoties atkritumu daudzumam rekultivētajās sadzīves atkritumu izgāztuvēs, tad palielinās SEG emisijas no atkritumu apglabāšanas. (2.10. attēls).

2.10. attēls. SEG no atkritumu apglabāšanas atkritumu poligonos un izgāztuvēs, milj. tonnu CO₂ ekvivalenta gadā

¹⁷ Novērtējumam tika izmantots ICF Jones&Stokes un Tetra Tech izveidotais rīks „Roadway Construction Emissions Model (Version 7.1.5.1)”. Tā kā transporta sektorā lielāko īpatsvaru (98%-99%) veido CO₂ emisijas, CH₄ un N₂O emisijas netika detalizētāk apskatītas.
VARAM_2016; Ziņojums par horizontālās prioritātes „ilgtspējīga attīstība” īstenošanu 2007.-2013. gadā, prec

2.4. Atkritumu apsaimniekošana¹⁸

VSID un DP *ex-ante* izvērtējumā tika identificēta tieša ietekme, ko var izraisīt 2 DP īstenošana, aktivizējoties uzņēmējdarbībai, kas rada dažāda veida atkritumu apjoma palielināšanos un pārpalikumu rašanos, un ilglaicīga pozitīva ietekme, īstenojot atkritumu apsaimniekošanas infrastruktūras uzlabošanas pasākumus 3 DP ietvaros. Izvērtējot īstenotos projektus 2 DP ietvaros, potenciāla pozitīva ietekme uz radīto atkritumu daudzumu ir šādām aktivitātēm:

- 2.1.1.1. aktivitāte “Atbalsts zinātnei un pētniecībai”;
 - 2.1.1.3.1. apakšaktivitāte “Zinātnes infrastruktūras attīstība”;
 - 2.1.2.2.2. apakšaktivitāte “Jaunu produktu un tehnoloģiju izstrāde – atbalsts jaunu produktu un tehnoloģiju ieviešanai ražošanā”;
 - 2.1.2.2.4. apakšaktivitāte “MVK jaunu produktu un tehnoloģiju attīstības programma”;
 - 2.1.2.4. aktivitāte “Augstas pievienotās vērtības investīcijas”;
- bet ietekme uz ilgtspējīgu atkritumu apsaimniekošanu – šādām 3 DP aktivitātēm:
- 3.5.1.2.1. apakšaktivitāte “Normatīvo aktu prasībām neatbilstošu atkritumu izgāztuvju rekultivācija”;
 - 3.5.1.2.2. apakšaktivitāte “Reģionālu atkritumu apsaimniekošanas sistēmu attīstība” (turpmāk – 3.5.1.2.2. apakšaktivitāte);
 - 3.5.1.2.3. apakšaktivitāte “Dalītās atkritumu apsaimniekošanas sistēmas attīstība” (turpmāk – 3.5.1.2.3. apakšaktivitāte).

Īstenojot VSID, mērķis bija:

- veicināt atkritumu rašanās samazināšanu;
- nodrošināt SA savākšanu no visiem pilsētu iedzīvotājiem un vismaz no 80% lauku iedzīvotāju un pārējiem atkritumu ražotājiem, novēršot ietekmi uz vidi, ko rada nelegāli izbērti atkritumi,
- izveidot atkritumu apsaimniekošanas sistēmas ar atkritumu apstrādes poligoniem un nodrošināt poligona prasībām neatbilstošu izgāztuvju rekultivāciju,
- veicināt dalītās atkritumu savākšanas sistēmas attīstību un atkritumu un iepakojuma pārstrādi.

Kopumā plānošanas periodā īstenoti 114 projekti, kas saistīti ar atkritumu apsaimniekošanas sistēmas kvalitātes un pieejamības uzlabošanu, t.sk. 13 (2015. gadā – 5) poligonu infrastruktūras attīstības projekti, 18 (2015. gadā – 7) dalītās atkritumu savākšanas infrastruktūras attīstības projekti, rekultivētas 83 normatīvo aktu prasībām neatbilstoša izgāztuves, kā arī 2 DP ietvaros īstenoti 75 (2015. gadā – 11) projekti, kas ilgtermiņā ietekmēs radīto atkritumu apjoma samazināšanos.

¹⁸ Analīzē izmantoti valsts statistiskā pārskata „Nr.3 – Atkritumi. Pārskats par atkritumiem” datu apkopojumi un ES fondu finansējuma saņēmēju iesniegtie pārskati par atkritumu apsaimniekošanu ([http://www.lvgmc.lv/fs/CKFinderJava/userfiles/files/Vide/Atkritumi/statistika/3-A%20parskats 2013 12 07 2014.pdf](http://www.lvgmc.lv/fs/CKFinderJava/userfiles/files/Vide/Atkritumi/statistika/3-A%20parskats%202013%2012%2007%202014.pdf);

<http://parissrv.lvgmc.lv/#viewType=reportIndexView&type=3WA&incrementCounter=1>)

VARAM_2016; Ziņojums par horizontālās prioritātes „ilgtspējīga attīstība” īstenošanu 2007.-2013. gadā, prec

2.13. tabula. Uzraudzības rādītāji ar ietekmi uz atkritumu apsaimniekošanu

Rādītāja nosaukums	Plāns		Izpilde	
	2007.-2013.	2015.	%	
Papildu iedzīvotāju skaits, uz ko vērsti atkritumu apsaimniekošanas projekti, milj.	2,2 (2,0 ¹⁹)	2,0	100,0%	
Dalītās atkritumu savākšanas punktu skaits	8640,0	1217,0	14,1%	
Dalītās atkritumu savākšanas infrastruktūras nodrošinājums (iedzīvotāju skaits uz vienu atkritumu savākšanas punktu)	Vidēji 1 punkts uz 500 iedz.	Vidēji 1 punkts uz 856 iedz.	58,4%	

Samazinoties iedzīvotāju skaitam Latvijā par 9% salīdzinājumā ar plānošanas perioda uzsākšanas gadu, bija nepieciešams aktualizēt rādītāju “Papildu iedzīvotāju skaits, uz ko vērsti atkritumu apsaimniekošanas projekti”, kas atbilstoši reālajai situācijai ir 2,0 milj. iedzīvotāju (2.13. tabula).

Ietekme uz HP IA izvēlētajiem atkritumu apsaimniekošanas sfēras attīstību raksturojošiem rādītājiem – „Radītais sadzīves un bīstamo atkritumu apjoms”, „Apglabāto sadzīves atkritumu samazinājums” un „Pārstrādāto sadzīves un bīstamo atkritumu apjoms” – ir uzņēmējdarbības atbalsta aktivitātēm un atkritumu apsaimniekošanas infrastruktūras izveides aktivitātēm. Šo rādītāju dinamika saskaņā ar vides aizsardzības valsts statistikas datiem parādīta 2.14. tabulā.

2.14. tabula. Atkritumu apsaimniekošanas sfēras attīstību raksturojošie rādītāji, tūkst. t

Rādītāja nosaukums	2008.	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.
Radīto sadzīves (visi nebīstamie) atkritumu daudzums ²⁰	1 369	957	1 131	1 195	1 799	1 902	2129
Radīto bīstamo atkritumu daudzums	46	56	55	53	85	109	81
Pārstrādāto sadzīves (visi nebīstamie) atkritumu daudzums ²⁰	598	478	647	734	1 166	1 735	1 895
Pārstrādāto bīstamo atkritumu daudzums	56	62	54	22	47	87	97
Apglabāto sadzīves (visi nebīstamie) atkritumu daudzums sadzīves atkritumu poligonos ²⁰	762	640	620	558	543	528	506
Sadzīves atkritumu poligonos apglabāto atkritumu (visi nebīstamie) daudzuma samazinājums pret iepriekšējo gadu ²⁰	58	122	20	62	15	15	22

Ir vērojama tendence, ka atšķirībā no politikas plānošanas dokumentos uzrādītajām prognozēm²¹ atbilstoši statistiskajiem datiem palielināties radīto sadzīves (visi nebīstamie) atkritumu daudzums un radītais bīstamo atkritumu daudzums, kas ir saistāms ar ekonomiskās

¹⁹ Aktualizēts rādītājs proporcionāli iedzīvotāju skaita izmaiņām – iedzīvotāju skaits 2015. gada beigās 2,09 milj.

²⁰ Uzskaitīti visi nebīstamie atkritumi, kas ietver arī sadzīves atkritumus.

²¹ Vides politikas pamatnostādnes 2009. -2015. gadam

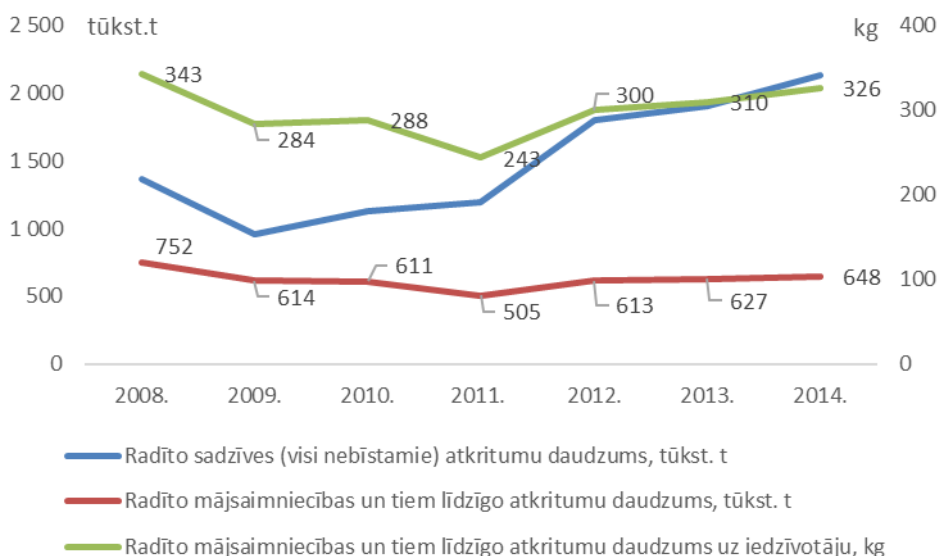
<http://www.varam.gov.lv/lat/pol/ppd/files/text/dokumenti/Pamatnostadnes-WWW.doc>

Politikas rezultāti	Rezultatīvie rādītāji	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
3.4.1.1. Nodrošināta racionāla, vidi saudzējoša un ilgtspējīga zemes resursu, zemes dzīļu un augsnes izmantošana	1. kopējais apglabāto sadzīves atkritumu daudzums, tūkst tonnu gadā	810	800	790	785	780	775	770
	2. radītais sadzīves atkritumu daudzums, tūkst. tonnu gadā	1185	1125	1100	1090	1080	1070	1060
	3. radītais bīstamo atkritumu daudzums, tūkst. tonnu gadā	32	32	32	32	32	32	32
	4. kopējais pārstrādātais sadzīves atkritumu apjoms, tūkst. tonnu gadā	485	490	495	500	510	520	530

situācijas uzlabošanas un ražošanas pieaugumu, kā arī ar patēriņa pieaugumu. Pozitīvi jāvērtē fakts, ka būtiski palielinājies pārstrādāto atkritumu daudzums salīdzinājumā ar prognozēm un mazāks ir tas atkritumu daudzums, kas tiek apglabāts atkritumu apglabāšanas poligonos.

Ietekmes rādītāja „Kopējā apglabāto sadzīves atkritumu samazinājums pret iepriekšējo gadu” izmaiņu tendence nav viennozīmīga, jo atsevišķos gados šī rādītāja vērtība būtiski atšķiras – no 15 tūkst. t līdz pat 122 tūkst. t. Analizētajos septiņos gados sadzīves atkritumu poligonos apglabāto atkritumu apjoma samazinājums vidēji gadā sasniedz 43 tūkst. t. Šis rādītājs ir atkarīgs ne tikai no pārstrādājamo atkritumu atdalīšanas no kopējās atkritumu plūsmas, t.i., dalītās atkritumu savākšanas sistēmas attīstības, bet arī no radīto atkritumu daudzuma – ekonomiskās izaugsmes, iedzīvotāju maksātspējas pieauguma un sabiedrības patēriņa izmaiņām.

Laika posmā no 2008. līdz 2014. gadam Latvijā radīto mājsaimniecības²² un tiem līdzīgo atkritumu daudzums samazinājies no 752 tūkst. t 2008. gadā līdz 648 tūkst. t 2014. gadā, bet pieaudzis radīto sadzīves (visi nebīstamie)²³ atkritumu daudzums gadā. Vienlaikus ir samazinājies arī Latvijas iedzīvotāju skaits no 2,191 milj. 2008. gadā līdz 1,986 milj. 2014. gadā²⁴ un radītais mājsaimniecības un tiem līdzīgo atkritumu daudzums uz vienu iedzīvotāju – no 343 kg uz 282 kg uz vienu iedzīvotāju (2.11. attēls).

2.11. attēls. Radīto sadzīves (visi nebīstamie) un mājsaimniecības un tiem līdzīgo atkritumu daudzumu dinamika, tūkst. t

Analizējot radīto, apglabāto un pārstrādāto sadzīves²⁵ (visi nebīstamie) atkritumu daudzumu Latvijā novērojama tendence, ka, lai gan pieaug radīto sadzīves (visi nebīstamie) atkritumu daudzums gadā, palielinās pārstrādāto sadzīves (visi nebīstamie) atkritumu daudzums (no 598 tūkst. t. 2008. gadā līdz 1895 tūkst. t 2014. gadā) kā rezultātā samazinās poligonos

²² Kopējais mājsaimniecības un tiem līdzīgo atkritumu daudzums noteikts, saskaitot 20 atkritumu grupu, kas savākta no atkritumu radītājiem, izslēdzot metāllūžņu daudzumu.

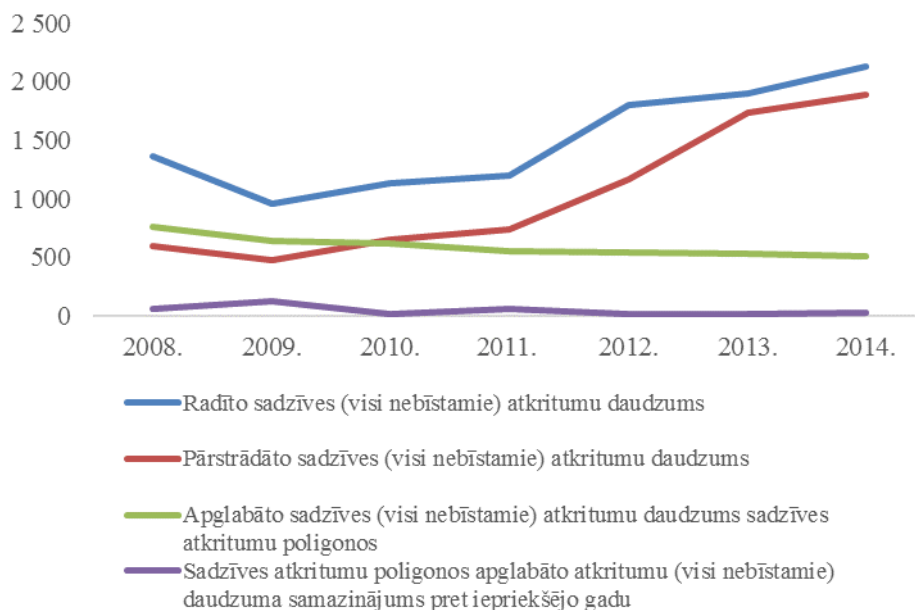
²³ Valstī kopējais radīto sadzīves atkritumu daudzums atkritumu statistikas pārskatu kopsavilkumos aprēķināts no uzņēmumu radītajiem atkritumiem, atņemot radīto kūsmēsli daudzumu, kas nav nodots citām organizācijām, un pašu uzņēmumu apsaimniekotājiem nodoto atkritumu daudzumu un pieskaitot savāktu daudzumu no atkritumu radītājiem. No savāktā atkritumu daudzuma izskaitīti arī metāli, metāllūžņi, kūsmēsli, kurus viennozīmīgi nevar klasificēt kā atkritumus.

²⁴ CSP dati

²⁵ Sadzīves atkritumi — mājsaimniecībā, tirdzniecībā, pakalpojumu sniegšanas procesā vai citur radušies atkritumi, ja tie īpašību ziņā ir pielīdzināmi mājsaimniecībās radītajiem atkritumiem.

VARAM_2016; Ziņojums par horizontālās prioritātes „ilgtspējīga attīstība” īstenošanu 2007.-2013. gadā, prec

apglabāto sadzīves (visi nebīstamie) atkritumu daudzums (no 762 tūkst. t 2008. gadā līdz 506 tūkst. t 2014. gadā) (2.12. attēls).

2.12. attēls. Radīto, apglabāto un pārstrādāto sadzīves (visi nebīstamie) atkritumu daudzums, tūkst. t

Īstenojot 3.5.1.2.2. un 3.5.1.2.3. apakšaktivitāti, plānošanas periodā ierīkoti 67 atkritumu dalītās savākšanas punkti, 5 sadzīves un 2 bīstamo šķiroto atkritumu savākšanas laukumi, 9 kompostēšanas laukumi bioloģiski noārdāmiem atkritumiem, kā arī 20 mehāniskās šķirošanas līnijas un dalīti savākto atkritumu pāršķirošanas iekārtas, kas ilgtermiņā uzlabos ne tikai atkritumu apsaimniekošanas kvalitāti, bet arī veicinās atkritumu pārstrādi un atkritumu atgriešanu saimnieciskajā apritē, t.i., veicinās dabas resursu efektīvāku izmantošanu.

Laikā, kamēr 3.5.1.2.2. un 3.5.1.2.3. apakšaktivitāšu īstenoto pasākumu tiešā ietekme īstermiņā uz nacionālajiem vides indikatoriem nav nosakāma, kvalitatīvs novērtējums iespējams, analizējot atbilstošo apakšaktivitāšu uzraudzības rādītājus, kuru izpilde rādītājam „Papildu iedzīvotāju skaits, uz ko vērsti atkritumu apsaimniekošanas projekti” sasniegusi 100,0%, rādītājam „Dalītās atkritumu savākšanas punktu skaits” – 14,1% un rādītājam „Dalītās atkritumu savākšanas infrastruktūras nodrošinājums (iedzīvotāju skaits uz vienu atkritumu savākšanas punktu)” – 58,4% (2.13. tabula).

Lai gan rādītāja „Dalītās atkritumu savākšanas punktu skaits” un „Dalītās atkritumu savākšanas infrastruktūras nodrošinājums (iedzīvotāju skaits uz vienu atkritumu savākšanas punktu)” izpilde ir ļoti zema, saskaņā ar atkritumu apsaimniekošanas sistēmas izvērtējumu kopumā Latvijā izveidots 3071 sadzīves atkritumu dalītās savākšanas punkts, turklāt 50 pašvaldībās tiek nodrošināta dalīto atkritumu savākšana, izmantojot atkritumu savākšanas maršrūtus. Republikas pilsētās izvietoti 1138 un novadu teritorijās 1933 sadzīves atkritumu dalītās savākšanas punkti. 5 pilsētu un 63 novadu pašvaldībās ar 760 tūkstošiem jeb 37,9% Latvijas iedzīvotāju nodrošināta atkritumu dalītās vākšanas infrastruktūra, kā apmierinošu atkritumu dalītās vākšanas infrastruktūru var novērtēt 31 pašvaldībā (996 tūkstoši jeb 49,8% iedzīvotāju), bet 20 pašvaldībās jeb 12,1% Latvijas iedzīvotāju atkritumu dalītā vākšana praktiski vēl nav pieejama. Saskaņā ar pētījumu²⁶ Latvijā vidēji uz 650 iedzīvotājiem ir izveidots viens dalītās atkritumu vākšanas punkts, t.i., gan ar ES fondu gan atkritumu

²⁶ „Eiropas Savienības fondu 2014. - 2020. gada finanšu plānošanas perioda potenciāli atbalstāmo vides aizsardzības aktivitāšu ekonomisko ieguvumu novērtējums.”, SIA GEO Consultants. VARAM_2016; Ziņojums par horizontālās prioritātes „ilgtspējīga attīstība” īstenošanu 2007.-2013. gadā, prec

apsaimniekošanas uzņēmumu finansējumu, rādītāja „Dalītās atkritumu savākšanas infrastruktūras nodrošinājums (Iedzīvotāju skaits uz vienu dalītās atkritumu savākšanas punktu)” izpilde sasniedz 70,0%.

2.5. Dabas resursu izmantošana

2.5.1. Pazemes ūdens ņemšanas apjoms²⁷

Analizējot valsts statistiskā pārskata kopsavilkumus par ūdens resursu lietošanu, laika posmā no 2008. līdz 2014. gadam kopējais pazemes ūdens ņemšanas apjoms būtiski pārsniedz politikas plānošanas dokumentos uzrādītās prognozes, turklāt vērojama prognozēm (samazināšanās no 108 milj.m³/gadā līdz 103 milj.m³/gadā 2014. gadā) pretēja tendence, t.i., pazemes ūdens ņemšanas apjoms palielinās nevis samazinās (skatīt 2.15. tabulu). “Vides politikas pamatnostādnes 2009.–2015. gadam” plāns paredzēja Latvijā pazemes ūdens ņemšanas apjomu 2015. gadā samazināt par ~4,6% salīdzinājumā ar 2008. gadu. Īstenojot 3.4.1.1. un 3.5.1.1. aktivitātes, pazemes ūdens ņemšanas apjoms samazinājies no 82 milj. m³ 2008. gadā līdz 76 milj. m³ 2014. gadā, t.i., par 7,3%.

Būtiska ietekme uz šo rādītāju ir ne tikai iedzīvotāju ūdens patēriņam – 3.4.1.1. un 3.5.1.1. aktivitātes pasākumiem, bet arī ražojošo nozaru struktūrai un ražošanas apjomiem. Vienlaikus jānorāda, ka, analizējot 3 DP 3.4.1.1. un 3.5.1.1. aktivitātes īstenošanas projektu ietvaros paņemto pazemes ūdens apjomu, redzams, ka šis apjoms ir samazinājies, kaut gan faktisko centralizēto ūdensapgādes pakalpojumu izmantotāju skaits pieaug, īstenojot ūdenssaimniecības infrastruktūras projektus, kuru ietvaros tiek palielināta pakalpojumu pieejamība un, pārbūvējot ūdensapgādes tīklus, tiek samazināti ūdens zudumi ūdensapgādes sistēmās (2.15. tabula). Turklāt ūdenssaimniecības pakalpojumus sniedzšie komersanti uzlabo arī ūdens patēriņa uzskaites sistēmu, kas veicina iedzīvotājus un uzņēmumus ekonomēt dabas resursus.

2.15. tabula. Pazemes ūdens ņemtais apjoms, milj. m³ gadā

	2008.	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.
Plāns - Pazemes ūdens ņemšanas apjoms Latvijā ²⁸	108	107	106	105	104	104	103
Pazemes ūdens ņemšanas apjoms Latvijā	131	286	170	273	158	155	220
Kopā 3.4.1.1. un 3.5.1.1. aktivitāte	82	73	89	70	68	69	76

Saskaņā ar vides aizsardzības valsts statistikas pārskatiem 3.5.1.1. aktivitātes finansējuma saņēmēju ņemtais pazemes ūdens apjoms svārstās 60–70 milj. m³ robežās, bet 3.4.1.1. aktivitātes finansējuma saņēmēju – 6–7 milj. m³ robežās. Ūdens zudumi centralizētajās ūdensapgādes sistēmās samazinājušies no 23% 2008. gadā līdz 13% 2014. gadā.

Ieguldot ES fondu finansējumu ūdenssaimniecības infrastruktūras attīstības projektos, bija plānots palielināt to Latvijas iedzīvotāju īpatsvaru, kuriem ir pieejami kvalitatīvi ūdensapgādes pakalpojumi no 44% bāzes gadā (2004. gads) līdz 68% plānošanas perioda beigās. Pabeidzot projektus, rādītājs „Iedzīvotāju īpatsvars, kam nodrošināti normatīvo aktu prasībām atbilstoši dzeramā ūdens apsaimniekošanas pakalpojumi” sasniedzis 74,9%, jeb

²⁷ Analizē izmantoti valsts statistiskā pārskata „Nr.2 – Ūdens. Pārskats par ūdens resursu lietošanu” datu apkopojumi un ES fondu finansējuma saņēmēju iesniegtie pārskati (<http://parissrv.lvgmc.lv/#viewType=water2reports&incrementCounter=1>)

²⁸ Vides politikas pamatnostādnes 2009.-2015. gadam

<http://www.varam.gov.lv/lat/pol/ppd/files/text/dokumenti/Pamatnostadnes-WWW.doc>

VARAM_2016; Ziņojums par horizontālās prioritātes „ilgtspējīga attīstība” īstenošanu 2007.-2013. gadā, prec

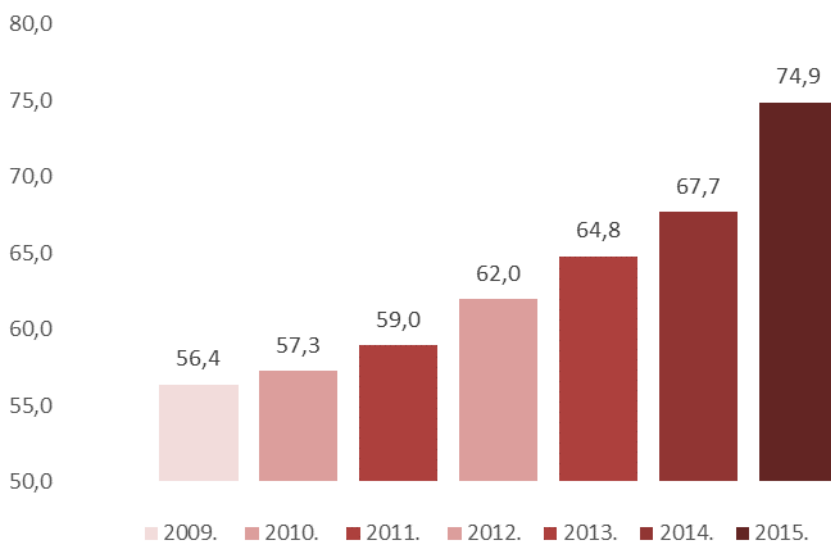
atbilstoši aktualizētajam iedzīvotāju skaitam Latvijā – 1,57 milj. Latvijas iedzīvotāju nodrošināta kvalitatīvu ūdensapgādes pakalpojumu pieejamība (pārklājums).

3 DP rādītāju izpilde atbilstoši rādītāju aktualizācijai sasniegusi 100,0% rādītājam “Papildu iedzīvotāju skaits, uz ko vērsti ūdenssaimniecības projekti” un 110,1% rādītājam „Iedzīvotāju īpatsvars, kam nodrošināti normatīvo aktu prasībām atbilstoši dzeramā ūdens apsaimniekošanas pakalpojumi” (2.16. tabula).

2.16. tabula. Uzraudzības rādītāji ar ietekmi uz pazemes ūdens ņemšanas apjomu

Rādītāja nosaukums	Plāns	Izpilde	
	2007.-2013.	2015.	%
Iedzīvotāju īpatsvars, kam nodrošināti normatīvo aktu prasībām atbilstoši dzeramā ūdens apsaimniekošanas pakalpojumi, %	68,0	74,9	110,1%
Papildu iedzīvotāju skaits, uz ko vērsti ūdenssaimniecības projekti, milj. ²⁹	1,81 (1,66 ³⁰)	1,66	100,0%

Pabeidzot 2007.–2013. gada 3.5.1.1. aktivitātes projektus, 2015. gadā aglomerācijās ar CE>2000 kvalitatīvu ūdensapgādes pakalpojumu pieejamība (pārklājums) palielinājusies vidēji līdz 95,6% šo aglomerāciju iedzīvotājiem, bet šos pakalpojumus izmanto vidēji 87,8% šo aglomerāciju iedzīvotāju. Savukārt 3.4.1.1. aktivitātes ietvaros kvalitatīvu ūdensapgādes pakalpojumu pieejamība palielinājusies vidēji līdz 82,0% šo apdzīvoto vietu iedzīvotājiem, bet šos pakalpojumus izmanto vidēji 75,0% apdzīvoto vietu iedzīvotāju.

2.13. attēls. Rādītāja „Iedzīvotāju īpatsvars, kam nodrošināti normatīvo aktu prasībām atbilstoši dzeramā ūdens apsaimniekošanas pakalpojumi” sasniegšanas progress

Rādītājs „Iedzīvotāju īpatsvars, kam nodrošināti normatīvo aktu prasībām atbilstoši dzeramā ūdens apsaimniekošanas pakalpojumi” pieaudzis no 56,4% 2009. gadā līdz 74,9% 2016. gadā, pārsniedzot plānoto vērtību 2013. gadā (68%) par 6,9% (2.13. attēls un 2.16. tabula).

Kopumā Latvijā kvalitatīvus centralizētās ūdensapgādes pakalpojumus faktiski izmanto 68,8% iedzīvotāju.

²⁹ Ja konkrētā aglomerācijā un apdzīvotā vietā 2007.-2013. gada plānošanas periodā tiek īstenotas vairākas ūdenssaimniecības attīstības kārtas, rādītājā iedzīvotāju skaitu iekļauj tikai vienu reizi.

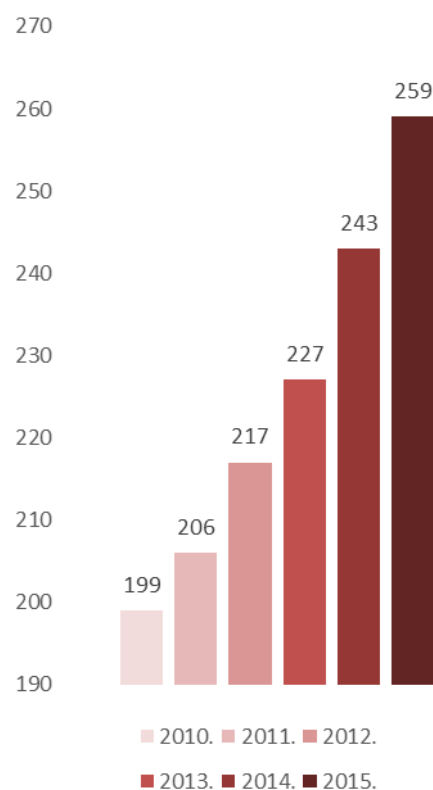
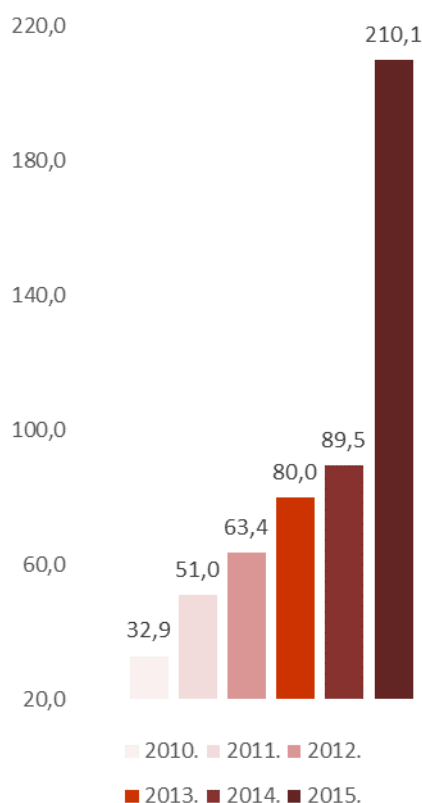
³⁰ Aktualizēts rādītājs.

VARAM_2016; Ziņojums par horizontālās prioritātes „ilgtspējīga attīstība” īstenošanu 2007.-2013. gadā, prec

2.5.2. Sanēto, rekultivēto piesārņoto teritoriju platība

Rādītāju „Sanēto, rekultivēto piesārņoto vietu platība” ietekmē 3.3.1.6. aktivitātes, 3.4.1.4. aktivitātes un 3.5.1.2.1. apakšaktivitātes īstenošana.

Plānošanas periodā rekultivētas 83 (2015. gadā – 16) normatīviem aktiem neatbilstošas sadzīves atkritumu izgāztuves ~124,0 ha (2015. gadā – 39,7 ha) platībā un sanētas vēsturiski piesārņotās vietas ~86,1 ha (2015. gadā – 80,9 ha) platībā, kā rezultātā 210,1 ha platībā būtiski samazināta vides piesārņojuma izplatīšanās (2.14. un 2.15. attēls).

2.14. attēls. Sanēto, rekultivēto piesārņoto vietu platība, ha

2.15. attēls. Rādītāja „rekultivēto atkritumu izgāztuvju skaits” sasniegšanas progress

2.17. tabula. Uzraudzības rādītāji ar ietekmi uz dabas resursu izmantošanu

Rādītāja nosaukums	Plāns		Izpilde
	2007.-2013.	2015.	%
Piesārņotās vietas platība, kas attīrīta no vēsturiskā piesārņojuma, ha	85,0	86,1	101,3%
Rekultivēto normatīvo aktu prasībām neatbilstošo atkritumu izgāztuvju skaits	261,0	259,0	99,2%

Īstenojot projektus, iznākuma rādītāja „Piesārņotās vietas platība, kas attīrīta no vēsturiskā piesārņojuma” izpilde sasniegusi 101,3% (3.3.1.6. aktivitātes rādītāja izpilde – 78 ha, jeb – 100%, 3.4.1.4. aktivitātes – 8,1 ha jeb – 115,9%), savukārt 3.5.1.2.1. apakšaktivitātes iznākuma rādītāja „Rekultivēto normatīvo aktu prasībām neatbilstošo atkritumu izgāztuvju skaits”, kuram ir ietekme uz HP IA rādītāju, izpilde ir 99,2% (2.17. tabula).

3.3.1.6. un 3.4.1.4. aktivitātes un 3.5.1.2.1. apakšaktivitātes rādītāju izpilde apliecina 3 DP *ex-ante* izvērtējumā identificēto ilglaicīgo pozitīvo ietekmi uz HP IA, mazinot cilvēka saimnieciskās darbības ietekmi uz vidi:

- rekultivējot normatīviem aktiem neatbilstošās atkritumu izgāztuves, ierobežota vides piesārņojuma izplatīšanās tālāk no 124 ha lielas platības,
- īstenojot vides attīrīšanas darbus Olaines šķidro bīstamo atkritumu izgāztuvē, 5 318 m³ apmērā veikta cieta atkritumu izņemšana, attīrīti 111 449 m³ gruntsūdeņu un pāršķīrota 10 400 m³ piesārņotā grunts, 81% piesārņotajā teritorijā esošie atkritumi reģenerēti;
- Jelgavas šķidro bīstamo atkritumu izgāztuves “Kosmoss” teritorijā attīrīti 10 000 m³ piesārņoto ūdeņu un ierobežota piesārņojuma tālāka izplatīšanās, iekapsulējot izgāztuvi, tostarp izbūvējot rievsienu līdz ūdeni necaurlaidīgam grunts slānim;
- Liepājas ostas Karostas kanāls attīrīts no mazizmēra un lielizmēra tehnogēnā piesārņojuma 78 ha platībā, bet piesārņotākajā kanāla daļā, kas aptver 10 ha, veikta arī attīrīšana no piesārņotajiem nogulumiem.

2.5.3. Darbības programmu ietekmes uz bioloģisko daudzveidību izvērtējums

Natura 2000 tīklā jeb Eiropas nozīmes aizsargājamo teritoriju tīklā Latvijā ir iekļautas 336 teritorijas – 4 dabas rezervāti, 3 nacionālie parki, 250 dabas liegumi, 38 dabas parki, 9 aizsargājamo ainavu apvidi, 9 dabas pieminekļi un 23 mikroliegumi. Tās kopā aizņem 11,9 % no Latvijas platības. Šīm teritorijām ir atšķirīgi aizsardzības un apsaimniekošanas režīmi – no minimāliem ierobežojumiem aizsargājamo ainavu apvidos līdz pat pilnīgam saimnieciskās darbības aizliegumam dabas rezervātos.

Ex-ante izvērtējumā norādīts, ka, īstenojot VSID un DP, transporta, rūpniecības un vides infrastruktūras objektu būvniecība vai pārbūve var samazināt dabas pamatnes teritorijas un radīt stresa situācijas bioloģiskajām sugām, bet netieši radīs tādas vides efektus kā tūrisma un rekreācijas slodzes pieaugums, bioloģisko sugu dzīvotņu fragmentācija un ainavas degradācija. Savukārt ilglaicīgu ietekmi varētu radīt lielu transporta infrastruktūras attīstības projektu realizēšana, kuriem būs nepieciešamas jaunas dabas teritorijas.

Tiešā veidā pozitīvi bioloģisko daudzveidību ietekmē 3.4.1.3. aktivitāte “Bioloģiskās daudzveidības saglabāšanas *ex-situ* infrastruktūras izveide” (turpmāk – 3.4.1.3. aktivitāte) un 3.5.1.3. aktivitāte “Infrastruktūras izveide Natura 2000 teritorijās” (turpmāk – 3.5.1.3. aktivitāte).

Lai gan pārskata periodā ekonomiskās krīzes apstākļos būtiski tika samazināts finansējums aktivitātēm ar pozitīvu ietekmi uz bioloģiskās daudzveidības saglabāšanu, tomēr netika mainīti šo aktivitāšu uzraudzības rādītāji (2.18. tabula), kas ir par pamatu rādītāja “Izvietoto robežzīmju skaits Natura 2000 teritoriju iezīmēšanai dabā” un rādītāja “Antropogēno slodzi samazinošo infrastruktūras projektu skaits Natura 2000 teritorijās” zemajai izpildei.

2.18. tabula. Uzraudzības rādītāju ar ietekmi uz bioloģisko daudzveidību progress

Rādītāja nosaukums	Plāns	Izpilde	
	2007.-2013.	2015.	%
Izvietoto robežzīmju skaits Natura 2000 teritoriju iezīmēšanai dabā, skaits	18 000	1 850	10,3
Antropogēno slodzi samazinošo infrastruktūras projektu skaits Natura 2000 teritorijās, skaits	50	3	6,0
Natura 2000 teritorijas, uz kurām vērsti antropogēno slodzi samazinošie projekti, skaits	35	45	128,6
Optimālu uzturēšanas apstākļu nodrošināšana augu un dzīvnieku kolekcijām, skaits	5	5	100,0

Lai uzlabotu ieviešanas efektivitāti, 3.5.1.3. aktivitātes ietvaros tika īstenoti trīs lielāki projekti (plānoto 50 projektu vietā) 45 (plānoto 35 teritoriju vietā) Natura 2000 teritorijās, no kurām 2 ir dabas rezervāti, 4 nacionālie parki, 21 dabas liegums, 16 dabas parki, 1 aizsargājamo ainavu apvidus un 1 ģeoloģiskais un ģeomorfoloģiskais dabas piemineklis.

VARAM_2016; Ziņojums par horizontālās prioritātes „ilgtspējīga attīstība” īstenošanu 2007.-2013. gadā, prec

Novirzot apmeklētājus uz mazāk jutīgām teritorijām, tika plānots samazināt augsnes eroziju, kā arī saglabāt reto un aizsargājamo sugu un biotopu atradnes īpaši aizsargājamās Natura 2000 teritorijās. Izveidojot dabas aizsardzības plānos paredzēto infrastruktūru ĪADT, antropogēnās slodzes mazināšanās novērojama vismaz 90% no ĪADT. Visbūtiskākā antropogēnās slodzes samazināšanās ietekme vērojama saistībā ar erozijas mazināšanos, bet apmēram pusē ĪADT vērojama arī eitrofā piesārņojuma samazināšanās un dzīvotņu stāvokļa uzlabošanās. Turklāt jāatzīmē, ka antropogēnās slodzes mazināšanās reti ir novērojama jau nākamajos gados pēc atbilstošo pasākumu īstenošanas, jo pastāv laika nobīdes sugu populāciju atbildes reakcijā uz īstenotajiem pasākumiem, t.i., stāvokļa uzlabošanās vēl būs vērojama ilgtermiņā.

Īstenoto projektu ietvaros, lai novērstu nekontrolētu atkritumu izmešanu un teritoriju piesārņojumu, tika uzstādītas tualetes un atkritumu konteineri, kā arī izveidotas labiekārtotas atpūtas un interaktīvo nodarbību vietas, izveidota infrastruktūra dabas vērošanai, uzstādītas speciālas norobežojošas konstrukcijas autotransportam u.c. Kopumā izveidoti 14 skatu torņi, 24 skatu platformas, tūristu takas 66,7 km garumā, tai skaitā 6,8 km takas, kas piemērotas cilvēkiem ar īpašām vajadzībām, kāpnes 7,4 km garuma, laipas 16,2 km garumā, 259 labiekārtotas skatu vietas, 30 stāvlaukumi 19 242 m² platībā, pievedceļi 6,7 km garumā, 271 informācijas stendi, kā arī velosipēdu statīvi, laivu novilkšanas vietas u.tml. Indikatīvie dabas aizsardzības speciālistu novērojumi liecina, ka sabiedrība atzinīgi novērtējusi izveidoto infrastruktūru, to aktīvi izmantojot brīvā laika aktivitātēm.

Negatīvā ietekme uz bioloģisko daudzveidību iespējama no transporta infrastruktūras attīstības aktivitātēm – 3.2.1.1. aktivitāte “Valsts 1. šķiras autoceļu maršrutu sakārtošana” un 3.3.1.1. aktivitāte “TEN-T uzlabojumi autoceļu tīklam”. Atsevišķi ir minami ietekmes uz vidi novērtējumi, kas tika realizēti diviem autoceļu izbūves projektiem – „Latgales autoceļa posma „Autoceļš P32–Koknese” un ”Valsts galvenā autoceļa A12 posma Ludza–Terehova rekonstrukcijas un alternatīvā autoceļa posma Ludza–Nirza–Ploski–Terehova ietekmes uz vidi novērtējums”. Atbilstoši šajos IVN projektos konstatētajam, tika veikta esošās situācijas analīze, un izstrādātas rekomendācijas negatīvo ietekmju samazināšanai. “Valsts galvenā autoceļa A12 posma Ludza–Terehova rekonstrukcijas un alternatīvā autoceļa posma Ludza–Nirza–Ploski–Terehova ietekmes uz vidi novērtējumā” tika konstatēts, ka ieteicamākā varianta realizācijas gadījumā ir nozīmīgi riska faktori attiecībā uz īpaši aizsargājamajām sugām, to dzīvotnēm un īpaši aizsargājamajām dabas teritorijām, tāpēc tika sniegta virkne rekomendāciju nelabvēlīgās ietekmes samazināšanai un, realizējot autoceļa rekonstrukciju, negatīvās ietekmes tika samazinātas līdz minimumam. Savukārt „Latgales autoceļa posma „Autoceļš P32–Koknese” ietekmes uz vidi novērtējumā netika konstatēti būtiski bioloģisko daudzveidību negatīvi ietekmējoši apstākļi.

3. Pārskats par labās prakses piemēriem saistībā ar horizontālās prioritātes „Ilgtspējīga attīstība” ieviešanu

3.1. Labās prakses piemēri Ekonomikas ministrijas pārziņā esošajās aktivitātēs

3.4.4.1. aktivitātes „Daudzdzīvokļu māju siltumnoturības uzlabošanas pasākumi” ietvaros noteikta prasība par minimālo 20% siltumenerģijas ietaupījumu renovācijas rezultātā. Apkopojot finansējuma saņēmēju iesniegtos izlietotās siltumenerģijas pārskatus par 2014. gadu, siltumenerģijas ietaupījums vidēji sastāda 41% uz vienu renovēto māju.

Konkursā “Energoefektīvākā ēka Latvijā 2015” 1. vietu ieguvusi daudzdzīvokļu māja Liepājā, Ventas ielā 2, kas ekspluatācijā nodota 1982. gadā, renovācija veikta – 2014. gadā. Deviņstāvu ēkas kopējā platība ir 4802,40 m², bet apkurināmā platība – 4214,1 m². Pirms renovācijas ēkā tika nodrošināta centralizēta siltumapgāde, taču netika izmantoti alokatori un termoregulatori.

Renovācijas laikā ārsienas siltinātas ar 100 mm un 150 mm akmens vati, pagraba/grīdas segums – ar akmens vates lamellām 120 mm biezumā, bet jumts – ar cietās minerālvates plātnēm 120 mm un 100 mm biezumā. Ēkā veikta arī logu un durvju nomaina.

Pēc renovācijas siltumapgāde ēkā tiek nodrošināta centralizēti un regulēta atkarībā no āra gaisa temperatūras, piemērojot temperatūras pazeminājumu naktī, kā arī individuāli – ar termoregulatoriem. Ēkā ierīkota horizontālā apkures sistēma, kur katram dzīvoklim uzstādīts apkures skaitītājs. Karstā ūdens sagatavošana notiek centralizēti siltuma mezglā, ūdens temperatūru pazeminot naktīs. Ēkā nodrošināta dabiskās pieplūdes un dabiskās nosūces ventilācija, bet dzīvokļu logos iemontēti ventilācijas vārsti. Veikta arī iekšējo elektrotīklu renovācija.

Kopējais siltumenerģijas patēriņš pirms renovācijas bija 140,03 kWh/m² gadā, pēc renovācijas – 65,92 kWh/m² gadā, t.i. samazinājies divas reizes jeb par 50%.

Kā labās prakses piemērs minams biedrības „Latvijas Informācijas un komunikācijas tehnoloģijas asociācija” projekta „Informācijas tehnoloģiju apmācības mazajiem un mikro uzņēmumiem konkurētspējas un produktivitātes veicināšanai” ietvaros plānotais aizstāt drukātos reklāmas materiālus ar elektronisko datu nesējiem vai arī ievietot informāciju attiecīgajās tīmekļa vietnēs, kas praktiski dzīvē izpaužas kā speciālas mājas lapas www.mmu.lv izveide, kurā var uzzināt visu par projektu, aktuāliem informatīvajiem semināriem reģionos, kā arī var pieteikties apmācībām, reģistrējoties elektroniski mājas lapā. Šajā gadījumā ir samazināta ietekme uz vidi, jo ir samazināta informācijas aprīte drukātā jeb papīra formā.

3.2. Labās prakses piemēri Izglītības un zinātnes ministrijas pārziņā esošajās aktivitātēs

2.1.1.1. aktivitātes “Atbalsts zinātnei un pētniecībai” ietvaros kā labas prakses piemēru, var minēt SIA „Arčers” īstenoto projektu „Titāna ražošanas tehnoloģiskā procesa pētniecība”. Projekta ietvaros tika radīta energoefektīva tehnoloģija – jauna metāliska titāna ražošanas tehnoloģija, kura veicinās gaisa piesārņojuma un CO₂ izmešu samazinājumu.

Latvijas Valsts koksnes ķīmijas institūta projektā „Granulēto augu biomasas kurināmā kvalitātes paaugstināšana impregnējot tās virsmas slāni ar augstās enerģētiskās ietilpības šķidro energonesēju atkritumiem, iepriekš apstrādājot biomasu zemas intensitātes mikroviļņu laukā” sasniegta pozitīva ietekme uz siltumnīcas efekta gāzu emisiju samazinājumu – izstrādāta tehnoloģija, modificējot granulas no Latvijas teritorijā plaši izplatītas augu biomasas, iegūstot kurināmās granulas ar paaugstinātiem ekspluatācijas raksturojumiem, kas nodrošinās ekoloģiski tīru un efektīvu siltuma ražošanu.

3.3. Labās prakses piemēri Satiksmes ministrijas pārziņā esošajās aktivitātēs

Projektā “Ventspils brīvostas sauskravu termināļu būvniecība” veikta kuģu ceļa padziļināšana, ievērojami uzlabojot kuģu kustības apstākļus ostas pieejās un akvatorijā. Modernizētā kuģu satiksmes vadības sistēma nodrošina pilnvērtīgu kuģu kustības kontroli un vadību, kas ļauj savlaicīgi reaģēt un novērst potenciāli bīstamas avārijas situācijas. Palielinoties kuģošanas drošībai, notiek proporcionāla iespējamo jūras negadījumu risku samazināšanās, t.i., samazinās iespējamais vides piesārņojuma risks.

Palielinoties kuģu lietderīgajai kravnesībai un kravu partiju lielumam, notiek esošo termināļu modernizācija, kā rezultātā, veicot ostas teritorijas kvalitatīvu uzlabošanu un jaunu videi draudzīgu pārkraušanas tehnoloģiju ieviešanu, tiek nodrošināta ostas apkārtējās vides sakārtotības uzlabošanās.

3.4. Labās prakses piemēri Veselības ministrijas pārziņā esošajās aktivitātēs

3.1.5.3.1. apakšaktivitātes “Stacionārās veselības aprūpes attīstība” ietvaros īstenoti projekti, kuru rezultātā samazināts energoresursu patēriņš, siltinot ēku sienas, mainot logus un veicot hidroizolāciju:

- pēc projekta “Stacionārās veselības aprūpes infrastruktūras pilnveidošana SIA „Rīgas Austrumu klīniskā universitātes slimnīca”” īstenošanas sasniegtais energoresursu patēriņa samazinājums sasniedzis 34%,
- pēc projekta “Stacionārās veselības aprūpes infrastruktūras uzlabošana Rēzeknes slimnīcā, paaugstinot sniegto pakalpojumu kvalitāti un nodrošinot efektīvu izmaksu racionālo pielietojumu (II kārtā)” īstenošanas sasniegtais energoresursu patēriņa samazinājums – 8%.

3.5. Labās prakses piemēri Vides aizsardzības un reģionālās ministrijas pārziņā esošajās aktivitātēs

Kā labās prakses piemēri ūdenssaimniecības jomā izceļami 3.4.1.1. aktivitātes projekti, pēc kuru realizācijas ar normatīvo aktu prasībām atbilstošu centralizēto dzeramā ūdens un notekūdeņu apsaimniekošanas pakalpojumiem nodrošināti 100% ciema iedzīvotāju. Šāds rādītājs sasniegts Jelgavas novada Mazlauku ciemā, Limbažu novada Limbažu pagasta Ozolaines ciemā, Dundagas novada Kolkas pagasta Kolkas ciemā, Bauskas novada Mežotnes pagasta Mežotnes ciemā, Salacgrīvas novada Salacgrīvas pagasta Korģenes ciemā un Ropažu novada Silakroga ciemā.

3.5.1.1. aktivitātes ietvaros 100% aglomerācijas iedzīvotāju ar normatīvo aktu prasībām atbilstoši centralizēto dzeramā ūdens un notekūdeņu apsaimniekošanas pakalpojumiem nodrošināti Talsos, Stendes pilsētā, Rūjienā, Mālpilī, Madonā, Kalnciemā, Jaunpiebalgā, Ērgļos, Brocēnos un Baldonē.

Projekta „Sadzīves atkritumu apsaimniekošanas sistēmas attīstība Liepājas reģionā – poligona Ķīvītes infrastruktūras pilnveidošanas” īstenošanas rezultātā veicināta reģionālās atkritumu apsaimniekošanas sistēmas attīstība, pilnveidojot poligona „Ķīvītes” infrastruktūru. Poligonā:

- optimizētas energošūnas,
- izbūvēta inerto atkritumu apglabāšanas laukuma 1. kārtā 2,6 ha platībā un sagatavota pamatne visai teritorijai, tādējādi nodrošinot pietiekošas jaudas atkritumu apglabāšanai atbilstoši normatīvo aktu prasībām,
- palielināta infiltrāta attīrīšanas iekārtu jauda,
- izbūvēts baseins un ar to saistītā infrastruktūra, ar ko būtiski uzlabota vides kvalitātes drošība,
- izveidota papildus biogāzes utilizācijas sistēma, nodrošinot, savāktās biogāzes apjoma palielināšanu un siltumnīcefekta gāzu, ko rada poligons, samazināšanu,

- iegādāta atkritumu priekšapstrādes iekārta, kas veicina otrreizēji izmantojamo/pārstrādājamo materiālu atdalīšanu no kopējās atkritumu plūsmas un to nodošanu pārstrādei, kas kopumā ļaus paildzināt poligona izmantošanas laiku un otrreizējo izejvielu apjoma palielināšanos,
- izbūvēta materiālu un tehnikas novietne, kā arī iegādāta poligona darbības nodrošināšanai nepieciešamā atkritumu apsaimniekošanas tehnika,

t.i., īstenots komplekss projekts, kas nodrošina gan atbilstošu atkritumu apglabāšanu, gan priekšnosacījumus atkritumu pārstrādei.

4. Veiktie pasākumi horizontālā principa „Ilgtspējīga attīstība” ieviešanas un uzraudzības nodrošināšanā

HP IA īstenošanas uzraudzībai 2014.–2020. gadā VARAM sagatavoja:

- „Pamatprincipus Partnerības līguma rīcības programmu pasākumu ietekmes uz horizontālo principu „Ilgtspējīga attīstība” noteikšanai un uzraudzībai 2014.–2020. gada ES finanšu plānošanas periodā”³¹. Pamatprincipi nosaka kompetences HP IA īstenošanas uzraudzībai, tostarp, ka Zemkopības ministrijas nodrošina HP IA ievērošanu Latvijas Lauku attīstības programmas 2014.–2020. gadam un Rīcības programmas zivsaimniecības attīstībai 2014.–2020. gadam ietvaros (http://www.varam.gov.lv/lat/fondi/kohez/2014_2020/?doc=18633);
- „Metodiku 2014.–2020. gada Eiropas Reģionālās attīstības fonda, Eiropas Sociālā fonda un Kohēzijas fonda ieviešanā iesaistītajiem horizontālā principa „Ilgtspējīga attīstība” īstenošanas uzraudzībai” (http://www.varam.gov.lv/lat/fondi/kohez/2014_2020/?doc=18633).

VARAM rekomendācijas HP IA īstenošanas uzraudzības sistēmas uzlabošanai:

- atbildīgās iestādes SAM nosaka kvantificējamus HP IA rādītājus (t.sk. projektu dati, kurus var izmantot aprēķinos, lai iegūtu HP IA rādītājus) – rādītāju vērtības plāno projektu iesniedzēji (atbalsta saņēmēji);
- visi ar HP IA uzraudzību saistītie rādītāji tiek ievadīti KP VIS;
- lai izvairītos no pārmērīga administratīvā sloga, atbildīgās iestādes var neizvirzīt konkrētus HP IA rādītājus projektu līmenī, ja tiek nodrošināts kompetents SAM izvērtējums par ietekmi uz vidi;
- kvantificējamus HP IA rādītājus no projektu datiem aprēķina atbildīgā/sadarbības iestāde, kas ikdienā sadarbojas ar projektu iesniedzējiem un finansējuma saņēmējiem, ja KP VIS nav iekļaujams standartizēts aprēķins;
- HP IA koordinējošā iestāde nodrošina attiecīgu metodiku un vadlīniju izstrādi rādītāju aprēķināšanai. Standartizētām situācijām jānodrošina automātiska rādītāju aprēķināšana KP VIS;
- KP VIS obligāti uzkrāj tos rādītājus, kas tiek izmantoti projektu iesniegumu vērtēšanai.

³¹ Pamatprincipi izstrādāti, lai nodrošinātu Eiropas Parlamenta un Padomes regulas (ES) Nr.1303/2013 (2013. gada 17. decembris) ar ko paredz kopīgus noteikumus par Eiropas Reģionālās attīstības fondu, Eiropas Sociālo fondu, Kohēzijas fondu, Eiropas Lauksaimniecības fondu lauku attīstībai un Eiropas Jūrlietu un zivsaimniecības fondu, uz kuriem attiecas vienotais stratēģiskais satvars, un vispārīgus noteikumus par Eiropas Reģionālās attīstības fondu, Eiropas Sociālo fondu un Kohēzijas fondu un atceļ Padomes Regulu (EK) Nr. 1083/2006, 8. panta ievērošanu.

VARAM_2016; Ziņojums par horizontālās prioritātes „ilgtspējīga attīstība” īstenošanu 2007.–2013. gadā, prec

Kopsavilkums

Analizējot VSID un DP īstenošanu, secināms, ka VIS uzraudzības sistēmā iekļautajiem ietekmes rādītājiem, kas tika noteikti saskaņā ar nozares politikas plānošanas dokumentos identificētajiem mērķiem, lai raksturotu HP IA īstenošanu, ir tieša saistība ar plānošanas dokumentu ietvaros īstenojamām aktivitātēm. Tomēr jānorāda, ka nav iespējams kvantificēt atbilstošo aktivitāšu ietekmes īpatsvaru šo rādītāju sasniegšanā, jo šie ietekmes rādītāji, izņemot rādītāju „Iedzīvotāju īpatsvars, kam nodrošināti normatīvo aktu prasībām atbilstoši notekūdeņu apsaimniekošanas pakalpojumi”, ir sintētiskie rādītāji, kur atsevišķu projektu ietekme nav nosakāma. Dati, kas ietekmē šos rādītājus netika uzkrāti, turklāt aktivitāšu potenciālā ietekme būs identificējama ilgtermiņā. Tikai atbilstošo aktivitāšu sasniegto iznākuma un rezultāta rādītāju izpilde liecina par pozitīvu ietekmi uz šiem ietekmes rādītājiem un tāpat arī uz HP IA īstenošanu (skatīt tabulas pielikumā).

HP IA rādītāju un ietekmes rādītāju izpilde, %

Rādītāja nosaukums	Plāns	Izpilde	
	2007.-2013.	2015.	%
Atjaunojamo energoresursu īpatsvars kopējā enerģijas gala patēriņā, %	34,8	38,7	111,2%
Iedzīvotāju īpatsvars, kam nodrošināti normatīvo aktu prasībām atbilstoši notekūdeņu apsaimniekošanas pakalpojumi, %	62,0	65,3	105,3%
Nodrošināta cilvēku veselībai nekaitīga ūdens kvalitāte - ūdensobjektu ar labu un augstu ūdens kvalitāti īpatsvars, %	60,0	21,4 ³²	35,7%
SEG emisijas nepārsniedz Latvijai noteiktās saistības, tūkst. Gg CO ₂ ekvivalenta gadā	23,8	11,3	100,0%
Samazināts ūdens patēriņš, milj. m ³	104,0	220,0	-2900,0%
Nodrošināta racionāla, vidi saudzējoša un ilgtspējīga zemes resursu, zemes dziļu un augsnes izmantošana – kopējā apglabāto sadzīves atkritumu samazinājums pret iepriekšējo gadu, tūkst. t	5,0	22,0 (vidēji 43,0)	440,0% (vidēji 860%)

2008. gadā no atjaunojamiem energoresursiem saražotās enerģijas īpatsvars bija 29,81%, 2014. gadā – 38,7%, t.i., 2013. gadā uzstādītais mērķis pārsniegts par 11,2% un sasniedzis 111,2% izpildi, savukārt attiecībā pret 2020. gada mērķi izpilde ir 96,8%.

Darbības programmas līmenī ietekmes rādītāja „Iedzīvotāju īpatsvars, kam nodrošināti normatīvo aktu prasībām atbilstoši notekūdeņu apsaimniekošanas pakalpojumi” (62,0%) izpilde sasniegusi 105,3%. 65,3% jeb 1,37 milj. Latvijas iedzīvotāju faktiski izmanto kvalitatīvus centralizētās kanalizācijas sistēmas pakalpojumus. Faktisko centralizēto kanalizācijas pakalpojumu saņēmēju īpatsvars aglomerācijās ar CE>2000 vidēji sasniedzis 84,1% šo aglomerāciju iedzīvotāju (pakalpojumu pieejamība – 94,4%).

Šobrīd objektīvi nevar noteikt ES fondu ieguldījumu ietekmi uz ŪO kvalitātes izmaiņām, jo izmaiņas dabā ir ilgstošs process, t.i., ES fondu ietekme uz rādītāja izmaiņām būs identificējama tikai, gatavojot UBA apsaimniekošanas plānus pēc 2021. gada. Tomēr ietekmes rādītāju ietekmējošo aktivitāšu sasniegtā uzraudzības rādītāju izpilde ļauj prognozēt, ka VSID kopumā būs pozitīva ietekme uz ŪO kvalitāti.

ANO Vispārējās konvencijas par klimata pārmaiņām 2015. gada 13. martā publicētais pārbaudes ziņojums Latvijas 2014. gada iesniegtajai ikgadējai SEG inventarizācijai, apstiprina Latvijas ANO Vispārējās konvencijas par klimata pārmaiņām Kioto protokola pirmā perioda

³² Mainījusies ŪO kvalitātes noteikšanas metodoloģija³² – ar veco un jauno vērtēšanas metodiku iegūtie rezultāti nav savstarpēji salīdzināmi. Atbilstoši jaunajai metodoloģijai 2008. gadā ŪO ar augstu un labu kvalitāti īpatsvars – 21%.

VARAM_2016; Ziņojums par horizontālās prioritātes „ilgtspējīga attīstība” īstenošanu 2007.-2013. gadā, prec

2008.–2012. gadam saistību izpildi, nosakot, ka Latvijā šajā periodā ir radīts 56 453 901 tonnas CO₂ ekv. SEG emisiju.

Saskaņā ar 2016. gada SEG inventarizāciju, kas nozīmota ANO Vispārējās konvencijas par klimata pārmaiņām ietvaros³³ 2014. gadā kopējās SEG emisijas Latvijā aprēķinātas 11,3 milj. tonnu CO₂ ekvivalenti gadā, t.i., rādītājs ir izpildīts.

Vērtējot 3 DP ietekmes rādītāju „Samazināts ūdens patēriņš” atbilstoši 3.4.1.1. un 3.5.1.1. aktivitāšu ieguldījumam, var secināt, ka pazemes ūdens ņemšanas apjoms šo aktivitāšu ietvaros samazinājies, vienlaikus pieaugot patērētāju skaitam. Ja saskaņā ar “Vides politikas pamatnostādņēm 2009.–2015. gadam” pazemes ūdens ņemšanas apjomu 2015. gadā bija plānots samazināt par ~4,6% salīdzinājumā ar 2008. gadu, tad, īstenojot 3.4.1.1. un 3.5.1.1. aktivitātes, pazemes ūdens ņemšanas apjoms samazinājies par ~7,3%. Latvijā kopumā pazemes ūdens ņemšanas apjoms kopumā palielinājies no 104 milj. m³ 2008. gadā līdz 220 milj. m³ 2014. gadā, t.i., ietekmes rādītājs nav izpildīts. Jāņem vērā, ka būtiska ietekme uz šo sintētisko rādītāju ir ne tikai iedzīvotāju ūdens patēriņam, t.i., 3 DP aktivitātēm, bet arī ražojošo nozaru struktūrai un ražošanas apjomiem.

Rādītājs „Kopējā apglabāto sadzīves atkritumu samazinājums pret iepriekšējo gadu” sasniedzis 22 tūkst. t 2014. gadā jeb no 2008. līdz 2014. gadam vidēji gadā par 43 tūkst. t samazinājies sadzīves atkritumu poligonos apglabāto atkritumu apjoms, t.i., sasniegtais rādītājs būtiski pārsniedz plānoto – vidēji par 860%. Tomēr jāņem vērā, ka šis rādītājs ir atkarīgs ne tikai no pārstrādājamo atkritumu atdalīšanas no kopējās atkritumu plūsmas, t.i., dalītās atkritumu savākšanas sistēmas attīstības, bet arī no radīto atkritumu daudzuma – ekonomiskās izaugsmes un atkritumu samazināšanas jau to radīšanas laikā, tostarp sabiedrības patēriņa un izpratnes par vides aizsardzību izmaiņām.

DP „**Cilvēkresursi un nodarbinātība**” pasākumu un aktivitāšu īstenošana nerada tiešu ietekmi uz vidi – nav tieši saistītas ar vides aizsardzību, tostarp vides infrastruktūras uzlabošanu vai projektiem, kas ietekmē vides kvalitāti, jo netiek patērēti energoresursi vai palielināts vides (ūdens, gaisa, zemes dziļi u.c.) piesārņojums. 1 DP pasākumu īstenošana nerada tiešu negatīvu ietekmi uz vidi. Būtiskākie ieguvumi – pozitīvs efekts – ilgtermiņā saistāmi ar vides izglītības un sabiedrības vides apziņas celšanos, t.i., izglītības kvalitātes uzlabošanu un zinātnes attīstību it sevišķi tādu zinātnes nozaru attīstību, kas sekmē dabas un energoresursu ilgtspējīgu izmantošanu. Netieša pozitīva ietekme ilgtermiņā ir šādām aktivitātēm:

- 1.1.1.2. aktivitāte “Cilvēkresursu piesaiste zinātnei”,
- 1.1.1. pasākums “Zinātnes un pētniecības potenciāla attīstība”,
- 1.1.2. pasākums “Augstākās izglītības attīstība”,
- 1.2.1. pasākums “Profesionālās izglītības un vispārējo prasmju attīstība”,
- 1.2.1.2.1. apakšaktivitāte “Vispārējās vidējās izglītības satura reforma, mācību priekšmetu, metodikas un mācību sasniegumu vērtēšanas sistēmas uzlabošana”,
- 1.2.1.2.3. apakšaktivitāte “Vispārējās izglītības pedagogu kompetences paaugstināšana un prasmju atjaunošana”,
- 1.5.3.2. aktivitāte “Plānošanas reģionu un vietējo pašvaldību attīstības plānošanas kapacitātes paaugstināšana”.

Pozitīvi jāvērtē rādītāja „Pieaudzis studējošo īpatsvars inženierzinātņu, tehnoloģiju, dabaszinātņu izglītības tematiskajās grupās” (izpilde – 210,2%) (1.1.2. pasākums “Augstākās izglītības attīstība”) un „Samazinājies vidējās izglītības absolventu skaits ar zemām vai ļoti zemām prasmēm dabaszinātnēs, matemātikā un svešvalodās” (izpilde – 96,4%)

³³ http://unfccc.int/national_reports/annex_i_ghg_inventories/national_inventories_submissions/items/9492.php VARAM_2016; Ziņojums par horizontālās prioritātes „ilgtspējīga attīstība” īstenošanu 2007.–2013. gadā, prec

(1.2.1. pasākums “Profesionālās izglītības un vispārējo prasmju attīstība”) augstā izpilde (skatīt pielikumu „Aktivitāšu uzraudzības rādītāji ar netiešu pozitīvu ietekmi uz HP IA”).

DP „**Uzņēmējdarbība un inovācijas**” īstenošanas uzraudzībai nav noteikti HP IA rādītāji. Nozīmīgākās tiešās ietekmes uz vidi saistāmas ar tautsaimniecības attīstību, savukārt netiešās – ar jaunu inovatīvu tehnoloģiju izstrādi un inovāciju ieviešanu ražojošajā sfērā, kas ilgtermiņā veicinātu dabas resursu ilgtspējīgu izmantošanu, radīto atkritumu daudzuma mazināšanu, kā arī energoefektivitātes palielināšanu un vides piesārņojuma un siltumnīcefekta gāzu emisiju mazināšanu:

- 2.1.1.1. aktivitāte “Atbalsts zinātnei un pētniecībai”,
- 2.1.2.2.1. apakšaktivitāte “Jaunu produktu un tehnoloģiju izstrāde”,
- 2.1.2.2.2. apakšaktivitāte “Jaunu produktu un tehnoloģiju izstrāde – atbalsts jaunu produktu un tehnoloģiju ieviešanai ražošanā”,
- 2.1.2.2.4. apakšaktivitāte “Mikro, mazo un vidējo komersantu jaunu produktu un tehnoloģiju attīstības programma”,
- 2.1.2.4. aktivitāte “Augstas pievienotās vērtības investīcijas”,
- 2.3.2.2.1. apakšaktivitāte “Atbalsts ieguldījumiem mikro, maziem un vidējiem komersantiem īpaši atbalstāmajās teritorijās (ĪAT)”,
- 2.3.2.2.3. apakšaktivitāte “Atbalsts ieguldījumiem infrastruktūrā uzņēmējdarbības attīstībai”.

2DP ietvaros 25 (2015. gadā – 11) projektiem identificēta ietekme uz ūdens piesārņojuma un ūdens zudumu samazinājumu, 75 (2015. gadā – 11) projektiem – uz atkritumu samazināšanu ražošanas procesā vai to izmantošanu jaunās tehnoloģijās, 15 (2015. gadā – 3) projektiem – uz gaisa piesārņojuma mazināšanu, 33 (2015. gadā – 8) projekti ilgtermiņā ietekmēs siltumnīcefekta gāzu emisiju samazinājumu, 1 projektā pētītas iespējas trokšņa līmeņa mazināšanai. 55 (2015. gadā – 17) projektu ietvaros radītas energoefektīvas tehnoloģijas un 9 (2015. gadā – 3) projektos eko-inovācijas³⁴.

2 DP aktivitāšu ietvaros atbalstīto komersantu darbības attīstības ietekmi uz vidi – dabas un energoresursu izmantošanas efektivitātes pieaugumu un ietekmi uz vides kvalitātes rādītājiem, kā arī ieguldījumus zinātnē un pētniecībā jaunu tehnoloģiju izstrādei varēs noteikt tikai, analizējot komercdarbības attīstības tendences un ietekmi ilgtermiņā. HP IA ietekmes noteikšanai piemērojams rādītājs „Komersantu skaits, kas ievieš jaunus produktus vai tehnoloģijas”, kura izpilde 2015. gadā sasniegusi 105,5%, t.i., atbalstu kopumā saņēmuši 211 komersanti.

DP „**Infrastruktūra un pakalpojumi**” iekļautas aktivitātes/apakšaktivitātes, kas vidi ietekmē tieši pozitīvi. Šīs aktivitātes saistītas ar ūdenssaimniecības un atkritumu apsaimniekošanas infrastruktūras attīstību, energoefektivitātes paaugstināšanu un siltumu zudumu mazināšanu, t.i., energoresursu taupīšanu, vides kvalitātes uzlabošanu, uzlabojot notekūdeņu savākšanu un attīrīšanas kvalitāti, sanējot (rekultivējot) vēsturiski piesārņotās vietas (sadzīves atkritumu izgāztuves), kā arī vērstas uz bioloģiskās daudzveidības saglabāšanu, plūdu apdraudējuma risku samazināšanu un vides monitoringa un kontroles sistēmas tehniskā nodrošinājuma uzlabošanu.

Galvenie sasniegumi HP IA ieviešanā:

- ūdenssaimniecības pakalpojumu kvalitātes uzlabošanas jomā:
 - ✓ līdz 1,53 milj. palielinājies to iedzīvotāju skaits, kuriem Latvijā ir nodrošināta pieejamība (pārklājums) normatīviem aktiem atbilstošiem centralizētajiem kanalizācijas pakalpojumiem (73,1% Latvijas iedzīvotāju nodrošināta pieejamība (pārklājums) normatīviem aktiem atbilstošiem centralizētajiem

³⁴ Viens projekts var būt vērsts uz vairākām vides aizsardzības jomām vienlaicīgi.

- kanalizācijas pakalpojumiem), faktisko pakalpojumu izmantotāju skaits palielinājies līdz 1,26 milj. iedzīvotāju aglomerācijās ar CE>2000, jeb 84,1% šo aglomerāciju iedzīvotāju;
- ✓ līdz 1,57 milj. palielināties to iedzīvotāju skaits Latvijā, kuriem ir nodrošināta pieejamība (pārklājums) normatīviem aktiem atbilstošiem centralizētiem ūdensapgādes pakalpojumiem (74,9% Latvijas iedzīvotāju nodrošināta pieejamība (pārklājums) normatīviem aktiem atbilstošiem centralizētiem ūdensapgādes pakalpojumiem), faktisko pakalpojumu izmantotāju skaits palielinājies līdz 1,32 milj. iedzīvotāju aglomerācijās ar CE>2000, jeb 87,8% šo aglomerāciju iedzīvotāju;
 - ✓ attīstot ūdenssaimniecības infrastruktūru, īstenoto projektu notekūdeņu attīrīšanas iekārtu (3.4.1.1. un 3.5.1.1. aktivitāte) vidē novadītais $N_{kop.}$ samazinājies no 3428 t 2008. gadā līdz 11187 t 2014. gadā, $P_{kop.}$ – no 314 t 2008. gadā līdz 138 t 2014. gadā un BSP_5 – no 1673 t 2008. gadā līdz 927 t 2014. gadā;
- ŪO kvalitātes uzlabošanai kopumā darbības programmu īstenošanas laikā pabeigti 534 projekti ar mērķi samazināt no notekūdeņu attīrīšanas iekārtām virszemes ūdeņos nonākošo piesārņojumu, 86 sadzīves atkritumu izgāztuvju rekultivācijas un vēsturiski piesārņoto vietu sanācijas projekti, kā arī 10 plūdu risku mazināšanas projekti;
 - īstenojot normatīviem aktiem neatbilstošu sadzīves atkritumu izgāztuvju rekultivāciju un vēsturiski piesārņoto vietu sanāciju, novērsta vides piesārņojuma izplatīšanās no 210,1 ha lielas piesārņotas platības;
 - 3 DP īstenošanas laikā veikti pasākumi, kas ilgtermiņā projektu pēc ieviešanas uzraudzības 5 gadu periodā var būtiski ietekmēt poligonos apglabājamo atkritumu daudzumu, tostarp kopumā izveidoti 67 atkritumu dalītās vākšanas punkti un 7 laukumi, 9 kompostēšanas laukumi, izbūvētas 20 atkritumu šķirošanas līnijas. Ir vērojama tendence, ka būtiski palielinājies pārstrādāto atkritumu daudzums salīdzinājumā ar politikas plānošanas dokumentos noteiktajām³⁵ prognozēm un mazāks ir tas atkritumu daudzums, kas tiek apglabāts atkritumu apglabāšanas poligonos;
 - 2015. gadā pabeigti 1163 (2015. gadā – 374) projekti ar tiešu vai netiešu ietekmi uz SEG emisijām, veicinot šo gāzu emisiju samazinājumu, t.i., dodot ieguldījumu Latvijas starptautisko saistību izpildē attiecībā uz SEG emisiju ierobežošanu. Analizējot energoresursu patēriņa samazinājumu DP ietvaros renovētajās ēkās, ik gadu vidēji tiks ietaupīts 0,65% no vidējā mājokļu energoresursu patēriņa, un ~0,2% no kopējā Latvijas gala patēriņa, t.i., SEG emisijas indikatīvi samazināsies 0,1–0,5% robežās no kopējām emisijām valstī. Arī katlumāju un koģenerācijas staciju infrastruktūras attīstība, sakarā ar pāreju uz biomasas energoresursiem (šķeldu), rada pozitīvu ietekmi uz SEG emisiju samazināšanu un atjaunojamo energoresursu izmantošanas veicināšanu. Uzlabojot autoceļu kopējo struktūru (palielinās tādu ceļu īpatsvars, kas nodrošina SEG emisiju gaisā samazinājumu), viena gada laikā nodrošinātais ikgadējais CO₂ emisiju samazinājums ir atsvēris remontdarbu laikā radītās papildu CO₂ emisijas.
 - DP īstenošanas laikā kopumā ieviesti 741 (2015. gadā – 246 pasākumi) energoefektivitātes pasākumi daudzdzīvokļu mājās, izveidotas 55 (2015. gadā – 1) energoefektīvas sociālās mājas, rekonstruēti siltumtīkli 149,8 km garumā, kā arī samazināti siltumenerģijas zudumi rekonstruētajos siltumtīklos, uzlabojot energoefektivitāti un samazinot enerģijas patēriņu, netieši dodot ieguldījumu rādītāja “atjaunojamo energoresursu īpatsvars kopējā enerģijas gala patēriņā” sasniegšanā;
 - izveidojot dabas aizsardzības plānos paredzēto infrastruktūru ĪADT, antropogēnās slodzes mazināšanās novērojama vismaz 90% no ĪADT. Visbūtiskākā antropogēnās

³⁵ Vides politikas pamatnostādnes 2009.–2015. gadam

VARAM_2016; Ziņojums par horizontālās prioritātes „ilgtspējīga attīstība” īstenošanu 2007.–2013. gadā, prec

slodzes samazināšanās ietekme vērojama saistībā ar erozijas mazināšanos, bet apmēram pusē ĪADT vērojama arī eitrofā piesārņojuma samazināšanās un dzīvotņu stāvokļa uzlabošanās. Novērojumi liecina, ka sabiedrība atzinīgi novērtējusi izveidoto infrastruktūru, to aktīvi izmantojot brīvā laika aktivitātēm;

- īstenojot 3.5.1.4.aktivitāti “Vides monitoringa un kontroles sistēmas attīstība”, nodrošināti priekšnoteikumi direktīvas:
 - ✓ 2006/11/EK par piesārņojumu, ko rada dažas bīstamas vielas, kuras novada Kopienas ūdens vidē,
 - ✓ 2004/107/EK par arsēnu, kadmiju, dzīvsudrabu, niķeli un policikliskiem aromātiskiem ogļūdeņražiem apkārtējā gaisā,
 - ✓ 2000/60/EK, ar ko izveido sistēmu Kopienas rīcībai ūdens resursu politikas jomā,
 - ✓ 2008/50/EK par gaisa kvalitāti un tīrāku gaisu Eiropai,
 - ✓ 96/29/Euratom, kas nosaka drošības pamatstandartus darba ņēmēju un iedzīvotāju veselības aizsardzībai pret jonizējošā starojuma radītajām briesmām (šo direktīvu aizstāj Direktīva 2013/59/Euratom, ar ko nosaka drošības pamatstandartus aizsardzībai pret jonizējošā starojuma radītajiem draudiem),
 - ✓ 2010/75/EK par rūpnieciskajām emisijām (piesārņojuma integrēta novēršana un kontrole),
 - ✓ 2008/105/EK par vides kvalitātes standartiem ūdens resursu politikas jomā un
 - ✓ 2001/81/EK par valstīm noteikto maksimāli pieļaujamo emisiju dažām atmosfēru piesārņojošām vielām

ieviešanai, t.i., rādītāja “Īstenotās ES direktīvas ūdeņu un gaisa stāvokļa kontrolei un uzraudzībai, skaits” izpilde pārsniegusi plānoto un sasniegusi 200%.

Analizējot aktivitāšu ietvaros sasniegtos uzraudzības rādītājus, plānotie mērķi HP IA jomā sasniegti, izņemot šādus rādītājus:

- „Izvietoto robežzīmju skaits Natura 2000 teritoriju iezīmēšanai dabā” un „Antropogēno slodzi samazinošo infrastruktūras projektu skaits Natura 2000 teritorijās”, jo 3.5.1.3. aktivitātei “Infrastruktūras izveide Natura 2000 teritorijās” būtiski tika samazināts finansējums. Tajā pašā laikā rādītāja “Natura 2000 teritorijas, uz kurām vērsti antropogēno slodzi samazinošie projekti” izpilde pārsniegusi plānoto – izpilde 128,6%.
- „Dalītās atkritumu savākšanas punktu skaits” un „Dalītās atkritumu savākšanas infrastruktūras nodrošinājums (uz vienu atkritumu savākšanas punktu 500 iedzīvotāji)”, jo projektu informācija liecina, ka komersanti, nepiesaistot ES fondu finansējumu, par saviem līdzekļiem nodrošina atkritumu dalīto savākšanu. Saskaņā ar pētījumu³⁶ Latvijā vidēji uz 660 iedzīvotājiem ir izveidots viens dalītās atkritumu vākšanas punkts, t.i., rādītāja izpilde ir 68,0%, nepiesaistot ES fondu finansējumu.

³⁶ „Eiropas Savienības fondu 2014. - 2020. gada finanšu plānošanas perioda potenciāli atbalstāmo vides aizsardzības aktivitāšu ekonomisko ieguvumu novērtējums.”, SIA GEO Consultants.
VARAM_2016; Ziņojums par horizontālās prioritātes „ilgtspējīga attīstība” īstenošanu 2007.-2013. gadā, prec

Pielikums

Aktivitāšu uzraudzības rādītāji ar tiešu pozitīvu ietekmi uz HP IA³⁷

Rādītāja nosaukums	Plāns	Izpilde	
	2007.-2013.	2015.	%
Piesārņotās vietas platība, kas attīrīta no vēsturiskā piesārņojuma, ha	85,0	86,1	101,3%
Papildu iedzīvotāju skaits, uz ko vērsti ūdenssaimniecības projekti, milj.	1,66	1,66	100,0%
Iedzīvotāju īpatsvars, kam nodrošināti normatīvo aktu prasībām atbilstoši dzeramā ūdens apsaimniekošanas pakalpojumi (ERAF+KF), %	68,0	74,9	110,1%
Iedzīvotāju īpatsvars, kam nodrošināti normatīvo aktu prasībām atbilstoši notekūdens apsaimniekošanas pakalpojumi, (ERAF+KF), %	64,0	73,1	114,2%
Optimālu uzturēšanas apstākļu nodrošināšana augu un dzīvnieku kolekcijām, kolekciju skaits	5	5	100,0%
Iedzīvotāju skaits, uz kuriem vērsti plūdu samazināšanas projekti, skaits	65 000	68 053	104,7%
Plūdu apdraudēto teritoriju risku samazināšanas projekti, skaits	5	5	100,0%
Rekonstruētie hidrotehnisko būvju kompleksi, skaits	5	7	140,0%
Izveidoti jauni, labiekārtoti veloceliņi, km	49,0	65,7	134,1%
Ieviesti energoefektivitātes pasākumi daudzdzīvokļu mājās, skaits	120	740	616,7%
Siltumenerģijas patēriņa samazinājums atbalstītajās daudzdzīvokļu mājās, %	15,0	44,1	294,0%
Izveidotas energoefektīvas sociālās mājas, skaits	73	54	74,0%
Siltumenerģijas patēriņa samazinājums atbalstītajās sociālajās mājās (MWh gadā), %	2,0	44,0	2198,5%
Rekultivēto normatīvo aktu prasībām neatbilstošo atkritumu izgāztuvju skaits	261	259	99,2%
Papildu iedzīvotāju skaits, uz ko vērsti atkritumu apsaimniekošanas projekti, milj.	2,19	2,01	91,8%
Dalītās atkritumu savākšanas punktu skaits	8640,0	1217,0	14,1%
Dalītās atkritumu savākšanas infrastruktūras nodrošinājums (iedzīvotāju skaits uz vienu atkritumu savākšanas punktu)	Vidēji 1 punkts uz 500 iedz.	Vidēji 1 punkts uz 856 iedz.	58,4%
Izvietoto robežzīmju skaits Natura 2000 teritoriju iezīmēšanai dabā, skaits	18 000	1 850	10,3
Antropogēno slodzi samazinošo infrastruktūras projektu skaits Natura 2000 teritorijās, skaits	50	3	6,0
Natura 2000 teritorijas, uz kurām vērsti antropogēno slodzi samazinošie projekti, skaits	35	45	128,6
Īstenotās ES direktīvas ūdeņu un gaisa stāvokļa kontrolei un uzraudzībai, skaits	4	8	200,0%
Rekonstruētie siltumtīkli, km	160,0	149,84	93,7%
Rekonstruētās siltumenerģijas ražošanas jaudas, MW	500,0	286,7	57,3%
Siltumenerģijas zudumi rekonstruētajos siltumtīklos, %	16,0	14,9	101,3%
Siltumenerģijas ražošanas efektivitāte rekonstruētajos siltuma avotos, %	80,0	89,5	111,8%
Uzstādīto atjaunojamās energoresursus izmantojošu koģenerācijas elektrostaciju jaudas, MWel	16,0	35,6	222,2%
Ar atjaunojamiem energoresursiem saražotās elektroenerģijas īpatsvars, %	2,5	1,2	49,6%

³⁷ Saskaņā ar VIS datiem, kas matemātiski noapaļoti.

VARAM_2016; Ziņojums par horizontālās prioritātes „ilgtspējīga attīstība” īstenošanu 2007.-2013. gadā, prec

Aktivitāšu uzraudzības rādītāji ar netiešu pozitīvu ietekmi uz HP IA³⁸

Rādītāja nosaukums	Plāns	Izpilde	
	2007.-2013.	2015.	%
Papildus zinātnei piesaistīto un atbalstīto pilna darba laika ekvivalentu (PLE) strādājošo zinātnisko darbinieku skaits, t.sk. darba vietas nodrošinājums	1000	1037,9	103,8%
Pieaudzis studējošo īpatsvars inženierzinātņu, tehnoloģiju dabaszinātņu izglītības tematiskajās grupās (% no kopējā studējošo skaita)	18,6	39,1	210,2%
Pieaudzis zinātnē un pētniecībā strādājošo īpatsvars % no darbspējīgo iedzīvotāju skaita valstī, %	1,0	0,92	92,0%
Samazinājies jauniešu skaits, kas pēc pamatskolas pamet izglītību (% no skolēnu skaita), %	2,0	4,9	-245,0%
Samazinājies vidējās izglītības absolventu skaits ar zemām vai ļoti zemām prasmēm dabaszinātnēs, matemātikā un svešvalodās (% no vidusskolas absolventu kopskaita)	21,0	23,8	96,4%
Pieaudzis jauniešu īpatsvars, kuriem ir vismaz vidējā izglītība (% no jauniešiem 20-24 gadu vecumā)	80,0	86,2	107,8%
Izglītojamo (7.-12. kl. audzēkņi), kas apgūst uzlabotās vispārējās izglītības programmas, īpatsvars pret kopējo izglītojamo skaitu 7.-12. klasē, %	60,0	100,0	166,7%
Vispārējās un profesionālās izglītības pedagogu, kas pilnveidojuši savu kompetenci profesionālajā un vispārējā izglītībā, īpatsvars pret kopējo pedagogu skaitu, %	50,0	86,8	173,7%
Atbalstīto plānošanas reģionu un novadu pašvaldību skaits, kuros nodrošināta attīstības plānošanas kapacitātes stiprināšana, %	57,0	57,3	100,5%
Pieaudzis pieteikto starptautisko patentu skaits gadā	43	120	279,1%
Pieaudzis starptautiski atzītu publikāciju (tajā skaitā SCI) skaits gadā	800	955	119,4%
Komersantu skaits, kas ievieš jaunus produktus vai tehnoloģijas	200	211	105,5%
Profesionālās izglītības iestāžu audzēkņu īpatsvars, kas mācās modernos apstākļos (% no audzēkņu kopskaita tautsaimniecības attīstībai prioritārajās jomās)	80,0	84,8	106,1%
Augstākās izglītības iestāžu skaits, kurās modernizēta infrastruktūra un mācību aprīkojums	30	31	103,3%
Vispārējās vidējās izglītības iestāžu skaits, kurās modernizēti dabaszinātņu kabineti	225	214	95,1%
Vispārējās vidējās izglītības iestāžu audzēkņu īpatsvars, kuri mācās modernizētos dabaszinātņu kabinetos (% no audzēkņu kopskaita attiecīgajā gadā)	100,0	84,0	84,0%
Projektu skaits, kas sekmē pilsētvides atjaunošanu un/vai revitalizāciju, nodrošinot pilsētu ilgtspējīgu attīstību un uzlabojot to pievilcību	26	75	277,8%

³⁸ Saskaņā ar VIS datiem, kas matemātiski noapaļoti.

VARAM_2016; Ziņojums par horizontālās prioritātes „ilgtspējīga attīstība” īstenošanu 2007.-2013. gadā, prec